

Хмельницький національний університет
 Факультет економіки і управління
 Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістр

Освітній рівень

на тему: Управління фінансовим потенціалом страхової компанії за
 матеріалами ПрАТ «СК «Євроінс Україна»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
 Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
 Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

ДРФБС. 015143.01.06.00

Виконав: студент II курсу, група ФБСм-19-1 _____
 Підпис, дата

М.П. Федорчук
 Ініціали, прізвище

Керівник: канд. екон. наук, доцент _____
 Підпис, дата

Л.А. Приступа
 Ініціали, прізвище

Нормоконтроль _____
 Підпис, дата Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

Зав.кафедри

д-р. екон. наук, професор _____
 Підпис, дата Н. А. Хрущ
 Ініціали, прізвище

_____ 2020 р.

Хмельницький 2020

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретичні основи управління фінансовим потенціалом страхової компанії	10
1.1 Сутність та складові формування фінансового потенціалу страхової компанії	10
1.2 Управління фінансовими потоками в системі управління фінансовим потенціалом страхової компанії	23
2 Аналітична оцінка сучасного стану та передумов забезпечення ефективного управління фінансовим потенціалом страхової компанії	36
2.1 Оцінка сучасного стану розвитку страхового ринку України	36
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017-2019 роках	49
3 Напрями удосконалення управління фінансовим потенціалом страхової компанії за матеріалами ПрАТ «СК «Євроінс Україна»	62
3.1 Оцінка фінансового потенціалу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки	62
3.2 Організаційно-економічні засади формування та реалізації контролінгу в страховій компанії за матеріалами ПрАТ «СК «Євроінс Україна»	73
Висновки	87
Список використаної літератури	96
Додатки	104

Вступ

Фінансова нестабільність у фінансовому і реальному секторах економіки обумовлюють проблеми, що пов'язані з підтриманням суб'єктами господарювання фінансової стійкості та фінансової надійності. Особливо гостро це питання постає перед фінансовими посередниками, що залучають значні фінансові ресурси на довгострокових засадах або, як страхові компанії з ризикових видів страхування, формують страхові резерви з узяттям на себе відповідних зобов'язань. Діяльність страховиків передбачає не лише отримання прибутку в результаті функціонування, а й безпосередньо надання страхового захисту, задля чого вони мають бути достатньо фінансово забезпечені. Досягнення такого завдання в умовах дії значної кількості факторів зовнішнього та внутрішнього конкурентного середовища є можливим за умови відповідної організації фінансової діяльності страховика загалом та безпосередньо ефективного управління його фінансовим потенціалом.

Слід зазначити, що вагомий внесок у вирішення окремих теоретико-методичних та організаційних аспектів управління фінансовим потенціалом на рівні страхової компанії та сталого фінансового розвитку розвитку вітчизняного страхового сектору, зроблено наступними дослідниками: Ж. Довгань, О. Гаманкова, В. Приймак, Л. Гринів, О. Ватаманюк, В. Дем'янишин, А. Загородній, Є. Іонін, В. Плиса, Б. Пшик, О. Стефанишин, С. Осадець, О. Хавтур та ін.

Узагальнення та аналіз фахової літератури та нормативного забезпечення з досліджуваної тематики дозволяють зробити висновок про недостатність комплексної розробки та дискусійність багатьох питань у сфері управління фінансовим потенціалом вітчизняних страхових компаній, що обумовлює вибір теми, мету і завдання дипломної роботи.

Метою дипломної роботи є теоретичне обґрунтування та

удосконалення науково-методичних підходів, спрямованих на обґрунтування складових механізму управління фінансовим потенціалом страхової компанії у сучасному конкурентному середовищі.

Для досягнення вказаної мети у роботі були поставлені та вирішені наступні завдання:

- з'ясувати сутність та складові формування фінансового потенціалу страхової;
- дослідити особливості управління фінансовими потоками в системі управління фінансовим потенціалом страхової компанії;
- провести аналітичне оцінювання сучасного стану розвитку страхового ринку України;
- дослідити результати фінансово-господарської діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017-2019 роках;
- проаналізувати ефективність фінансового управління ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2015-2017 роки;
- оцінити фінансовий потенціал ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки;
- обґрунтувати організаційно-економічні засади формування та реалізації контролінгу в страховій компанії за матеріалами ПрАТ «СК «Євроінс Україна».

Об'єктом дослідження дипломної роботи є процес управління фінансовим потенціалом страхової компанії.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та організаційні складові механізму управління фінансовим потенціалом страхової компанії у сучасному конкурентному середовищі.

Для досягнення поставленої мети у роботі використовувались загальнонаукові та емпіричні методи: аналізу і синтезу, індукції і дедукції, логічного узагальнення – при дослідженні теоретичних основ управління фінансовим потенціалом страхової компанії; економічного, порівняльного та

статистичного аналізу – для оцінки сучасного стану розвитку та тенденцій страхового ринку України і оцінюванні фінансово-господарської діяльності та фінансового потенціалу страхової компанії ПрАТ «СК «Євроінс Україна»; наукового абстрагування, моделювання – при розробленні рекомендацій щодо удосконалення складових механізму управління фінансовим потенціалом страхової компанії.

Інформаційну базу дослідження становлять міжнародні і вітчизняні законодавчі та нормативно-правові акти, монографії, наукові періодичні видання економічного профілю, навчальні посібники та підручники, статистичні матеріали, економічна інформація та фінансова звітність ПрАТ «СК «Євроінс Україна».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

удосконалено:

– теоретичні засади та концептуальний базис управління фінансовим потенціалом страхової компанії шляхом конкретизації сутнісного змісту та структурного наповнення фінансового потенціалу страховика, в межах чого визначено, що фінансовий потенціал виступає найбільш важливою складовою ресурсного потенціалу страховика та є сукупністю тимчасово вільних коштів, які знаходяться в обігу у страхової компанії й використовуються для здійснення страхової, інвестиційної і фінансової діяльності; охарактеризовано фінансові основи діяльності страховика у розрізі елементів власного, залученого та позикового капіталу й обґрунтовано сутність, завдання та особливості управління фінансовими потоками в системі управління фінансовим потенціалом вітчизняної страхової компанії із застосуванням оптимізаційних процесів та методичного базису щодо формування капіталу страховика;

дістали подальшого розвитку:

– організаційно-економічні засади формування та реалізації контролінгу в страховій компанії у контексті підвищення ефективності

механізму управління фінансовим потенціалом страховика на основі конкретизації сутності та змісту контролінгу у страховій компанії; визначення принципів формування та ефективного впровадження контролінгу у діяльність страхової компанії; виділення етапів формування контролінгу для ПрАТ «СК «Євроінс Україна» та побудови структурно-логічної послідовності формування контролінгу ПрАТ «СК «Євроінс Україна», що забезпечує формування динамічного інформаційного підґрунтя для ідентифікації раціональних шляхів удосконалення існуючих і вироблення нових методів та інструментів впливу на рівень фінансового забезпечення у поточному та перспективному періодах.

Отримані результати дослідження мають практичне значення та полягають в тому, що їх застосування дозволяє забезпечити системний підхід до процесу управління фінансовим потенціалом страхової компанії, в свою чергу сприяючи підвищенню їх ефективності та конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг.

Основні положення дипломної роботи відображені у 2 наукових працях [54; 63] загальним обсягом 0,36 друк. арк.

Основні положення і результати проведених досліджень доповідалися та отримали схвальну оцінку на 3 науково-практичних конференціях: VII Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегії, моделі та технології управління економічними системами», (8-9 жовтня 2020 року, м. Хмельницький); IV Міжнародній науковій конференції на тему «Корпоративне управління: стратегії, процеси, технології» (23 жовтня 2020 року, м. Лейпциг, Німеччина); Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (12 листопада 2020 року, м. Хмельницький).

Структура та обсяг дипломної роботи. Магістерська дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Загальний обсяг дипломної роботи становить 104 сторінки друкованого тексту. Робота містить 15 таблиць, 20 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел складається з 63 найменувань.

1 Теоретичні основи управління фінансовим потенціалом страхової компанії

1.1. Сутність та складові формування фінансового потенціалу страхової компанії

Базовою і необхідною умовою економічного зростання, прагнення до якого притаманне усім без винятку суб'єктам економічних відносин, є фінансовий потенціал. Саме тому стратегічний розвиток страхової компанії має базуватись на основі забезпечення умов ефективного використання наявного фінансового потенціалу, оскільки він відіграє визначальну роль у підтримці стабільності діяльності, забезпеченні пропорційного та збалансованого функціонування. Вирішення управлінських завдань потребує визнання вагомості ролі фінансового потенціалу у процесах економічного страховика, адже недосконала політика формування і контролю його використання значно обмежує можливості та варіанти розвитку сучасної страхової компанії. Щоб оцінити вагомість фінансового потенціалу страховика, виробити механізми ефективного управління ним, необхідно, насамперед, з'ясувати сутність цього поняття, а також визначити його основні характеристики, складові та фактори формування.

Перш ніж почати розгляд тлумачення поняття «фінансовий потенціал», необхідно з'ясувати сутність поняття «потенціал». Багато науковців відзначають латинське походження цього слова (“potentia” – можливості, міць, сила, запаси, засоби, приховані потужності, що можуть бути використані) [41; 55; 62]. Таке розуміння потенціалу дійсно є базовим, що підтверджують визначення, наведені в таблиці 1.1. Тлумачення авторів дещо відрізняються, однак їх всіх об'єднує використання таких понять, як ресурси, потужність, можливості, засоби, запаси, джерела, продуктивні сили.

Таблиця 1.1 – Тракткування поняття «потенціал»*

Автор (джерело)	Визначення
Абалкін Л. [1, с. 214]	Потенціал – це узагальнена збірна характеристика ресурсів, прив'язана до місця й часу
Артем'єв Б. [3]	Потенціал – це ступінь потужності, прихованих можливостей у якому-небудь відношенні, сукупність засобів, необхідних для чого-небудь
Архангельський В. [53, с. 7]	Потенціал – засоби, запаси, джерела, які є в наявності і можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети або розв'язання певної задачі
Голодова Ж. [16]	Потенціал – це сукупність джерел, можливостей, засобів, запасів, які можуть бути використані для вирішення якого-небудь завдання, досягнення якої-небудь цілі
Джаїн І. [18, с. 8]	Потенціал – це можливості, наявні продуктивні сили, що можуть бути реалізовані в перспективі
Клімова Н. [24, с. 55]	Потенціал – це сукупність наявних засобів, можливостей в будь-якій сфері
Хомяков В., Бакулін І. [56, с.11]	Потенціал – джерела, можливості, засоби, запаси, які можуть бути приведеними в дію, використанні для вирішення якоїсь задачі, досягнення певної цілі, можливості окремої особи, суспільства, держави, підприємства в певній галузі

* Узагальнено автором

За результатами аналізу літератури, який було проведено Ігнатенко Н. і Руденко В. [22, с. 14], встановлено, що частота вживання різних значень поняття «потенціал» така:

- «сукупність» – 48 %;
- «потужність» – 18 %;
- «можливість» – 16 %;

- «продуктивність» – 11 %;
- інші значення – 7 % .

Слово «сукупність» має найбільшу частоту вживання, однак воно не здатне відобразити усі нюанси потенціалу. Зазвичай «сукупність» вживається разом з іншими термінами для їх умовного об'єднання: «сукупність джерел, можливостей, засобів, запасів, які можуть бути використані для вирішення якогонебудь завдання, досягнення якої-небудь цілі» [15]; «сукупність наявних засобів, можливостей в будь-якій сфері» [24]. Таким чином, поняття «сукупність» не є критичним для відображення змісту поняття «потенціал».

Наступні за частотою вживання поняття – «потужність» та «можливість», рівень популярності яких відрізняється лише на 2 %. Щоб зрозуміти, яке з них є більш вдалим звернемося до Тлумачного словнику української мови. Словник трактує потенціал як «приховані здібності, сили для якої-небудь діяльності, що можуть бути використані за певних умов» [13]. Крім того, як зазначає Беляков Д., потенціал – це не те, що виявлено, а те, що є в прихованому вигляді і може проявитися за певних умов [7]. Принаймні потенціалом доцільно вважати не тільки наявні засоби, а й можливості їх залучення.

З огляду на таку багатоукладність, цілком зрозумілою є відсутність єдності підходів до визначення терміну "потенціал" та похідного від нього — "фінансовий потенціал".

Досліджуючи економічну сутність категорії "потенціал", Побережною Н.М. було проаналізовано більше тридцяти дефініцій цього терміну [39], висвітлених у багатьох публікаціях, починаючи з праць Воблого К.Г.(1924) та Вейца В.І. (1927) та завершуючи роботами сучасних вчених. На основі чого було розмежовано кілька підходів до розуміння потенціалу:

- ресурсний;
- соціальнооспрямований;

– результативний.

Сформовані підходи проектуються і на площину фінансового потенціалу. Так, Н.В. Трусова зазначає, що "систематизація наукових публікацій визначення сутності фінансового потенціалу дозволила виділити його ключові характеристики за трьома підходами: ресурсним, з позиції здатності (можливості) та комплексним" [52, с. 27]. Схожі ідеї зустрічаються у роботі Т.Ю. Назарової, яка виділила 4 сутнісні концепції фінансового потенціалу (ресурсну, функціональну, комплексну та ту, що базується на ефективності фінансових результатів) [32, с. 35]. Боронос В.Г. розмежувала такі підходи: "ресурсний підхід, підхід з позиції здатності, комбінований та екстремальний підходи" [9, с. 111].

Таким чином, в академічному середовищі відсутня єдність не тільки щодо визначення фінансового потенціалу, але у його сутнісних концепціях.

За результатами аналізу публікацій з такої проблематики розкриття змісту цієї економічної категорії можливе через такі параметри, як "фінансові ресурси" та "фінансові можливості", що відповідають існуючим підходам до розуміння фінансового потенціалу.

У базовій літературі з теорії фінансів та наукових роботах простежується відсутність єдності у дефініціях терміну "фінансові ресурси" на макроекономічному та мікроекономічному рівнях.

Можливості, тобто наявність умов, сприятливих для чого-небудь, обставин, які допомагають чомусь" [11, с. 684] характеризують вплив на суб'єкта факторів зовнішнього середовища, в якому він знаходиться, а також внутрішніх чинників. Опис фінансових можливостей можна зробити з позиції якісних (поява нових фінансових інструментів, спрощення доступу до капіталу, змін економічних нормативів, зниження чутливості до фінансового ризику або його впливу) та кількісних характеристик (вартість залучення капіталу, рівень оподаткування, обсяг фінансової допомоги, валютний курс, рентабельність капіталу).

Відповідно до цього, в загальному, під фінансовим потенціалом суб'єкта господарювання необхідно розуміти фінансові ресурси та можливості для їх ефективного формування, розподілу і використання з певною метою.

Схематично це визначення можна зобразити так (рисунок 1.1).

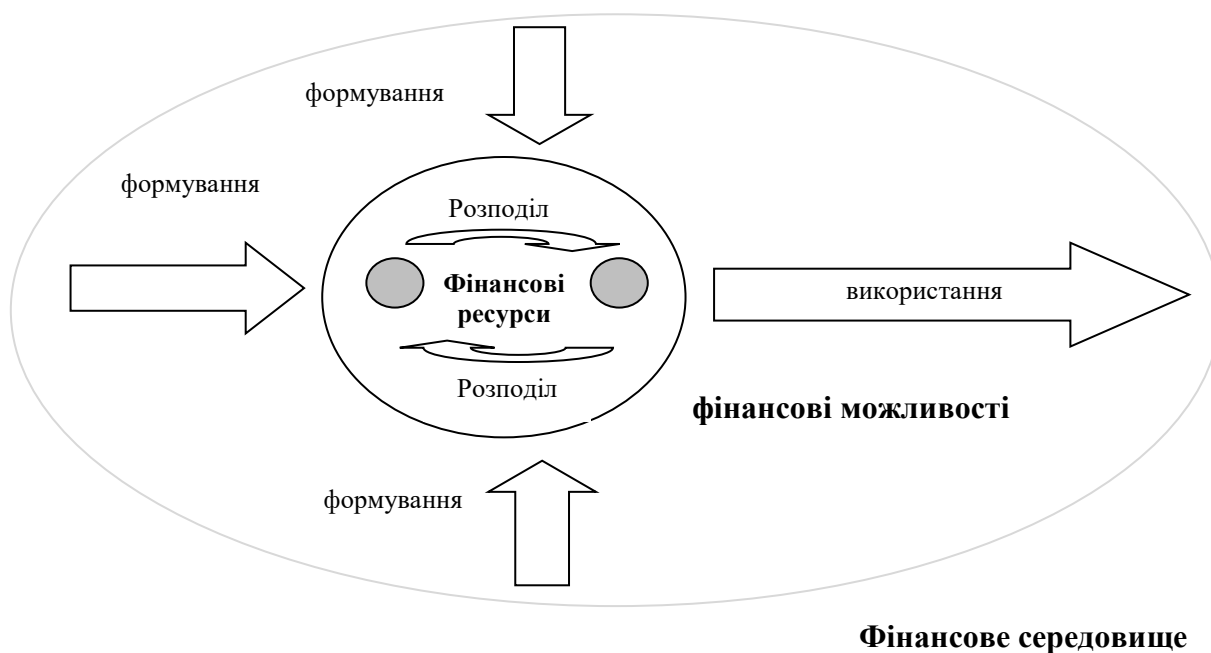

Рисунок 1.1 – Визначення сутності фінансового потенціалу через фінансові ресурси та фінансові можливості

(складено автором на основі [4; 5; 21; 23; 27; 34; 40; 42])

Отже, фінансовий потенціал виступає найбільш важливою складовою ресурсного потенціалу страховика та є сукупністю тимчасово вільних коштів, що знаходяться в обігу у страхової компанії та використовуються для здійснення страхової, інвестиційної, фінансової діяльності.

Проведений аналіз дає змогу стверджувати, що основну характеристику поняття “фінансовий потенціал страхової компанії” становлять фінансові ресурси та можливості їх ефективного використання.

Страхова компанія володіє певними фінансовими ресурсами, інвестування яких є джерелом інвестиційного доходу. За рахунок

фінансових ресурсів страховик виконує свої зобов'язання перед страхувальниками, може стабілізувати власний фінансовий стан, зменшити інфляційний тиск, пропонувати на страховому ринку менш прибуткові види страхових послуг.

На думку Н. Нагайчука, капітал страховика є основою його діяльності й сукупності фінансових ресурсів: власних, залучених чи позичених, які перебувають у розпорядженні страховика і використовуються для забезпечення його діяльності та отримання прибутку [31, с. 108].

Виходячи з цього, надалі буде правильним ототожнення, тобто використання як синоніма поряд із терміном «фінансові ресурси» терміну «капітал». У свою чергу, він забезпечує належне функціонування страхової компанії і розділяється за джерелами формування на власний, залучений та позичений. Специфіка страхування визначає склад і структуру капіталу страхової компанії: він, в основному, виступає в грошовій формі. Джерела формування капіталу страхової компанії відповідно до цього підходу наведено на рисунок 1.2.

У наукових колах точиться дискусія, чи доцільно й чи правильно виокремлювати залучені й позичені фінансові ресурси, або останні входять до залучених [31, с. 106]. Водночас, Н. В. Ткаченко визначає, що для зручності дослідження, оскільки порівняно з обсягом страхових резервів частка статей позикового капіталу страховика є досить скромною, то доцільно капітал поділяти на власний і залучений, вважаючи, що до нього входить і позиковий [51, с. 84].

Згідно із думкою О. В. Шевчука, залучена частина капіталу у вигляді страхових премій значно більша, ніж власна [59, с.117], тому її роль у діяльності страховиків доцільно розглядати окремим дослідженням. Базову роль у структурі ресурсів страховиків відіграє саме їх власний капітал, з яким ототожнюють кошти, які належить страховій компанії на праві власності та представлений статутним та гарантійним фондом, який у свою

чергу включає додатковий, резервний капітал і нерозподілений прибуток. Вони виконують функцію фінансової гарантії виконання перед страхувальниками своїх зобов'язань згідно з договорами страхування. Переваги і недоліки якого сформовані у таблиці 1.2.

Рисунок 1.2 – Склад капіталу страхової компанії
(складено на основі [51, с. 84])

Оскільки статутний капітал з дня заснування страхової організації формує основу її фінансової стійкості, його розміру (рисунок 1.3) і структурі приділяється дуже велика увага з боку як страховиків, так і наглядових органів [49, с. 447].

Таблиця 1.2 – Особливості функціонування власного капіталу*

Позитивні аспекти	Проблемні аспекти
1. Простота залучення, оскільки рішення, пов'язані зі збільшенням власного капіталу, приймають власники і менеджери.	1. Обмеженість обсягу залучення, а отже, і можливостей розширення діяльності страхової компанії за рахунок власних фінансових джерел
2. Зростання можливості отримання прибутку, у зв'язку із способом залучення коштів власного капіталу, що не включає в себе отримання кредитів	2. Не використовується можливість приросту коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок залучення позикових фінансових ресурсів, оскільки без такого залучення неможливо забезпечити перевищення коефіцієнта фінансової рентабельності діяльності над економічною.
3. Забезпечення фінансової стійкості розвитку страхової компанії, її платоспроможності в довгостроковому періоді, а також зниження ризику банкрутства.	3. Висока вартість порівняно з альтернативними позиченими джерелами формування капіталу.

* Складено автором

Окрім кількісних вимог до статутного капіталу законодавством встановлені також якісні вимоги. Так, новостворені або діючі страховики у випадку збільшення зареєстрованого статутного капіталу повинні забезпечити його формування виключно у грошовій формі. Як виняток

із зазначеного правила дозволяється формувати статутний капітал страховика цінними паперами, що випускаються державою, за їх номінальною вартістю, але не більше 25 % загального розміру статутного капіталу. Прямою законодавчою нормою страховикам забороняється використовувати для формування статутного капіталу векселі, кошти страхових резервів, а також кошти, одержані в кредит, позику та під заставу; забороняється також використовувати в якості внесків нематеріальні активи [43].

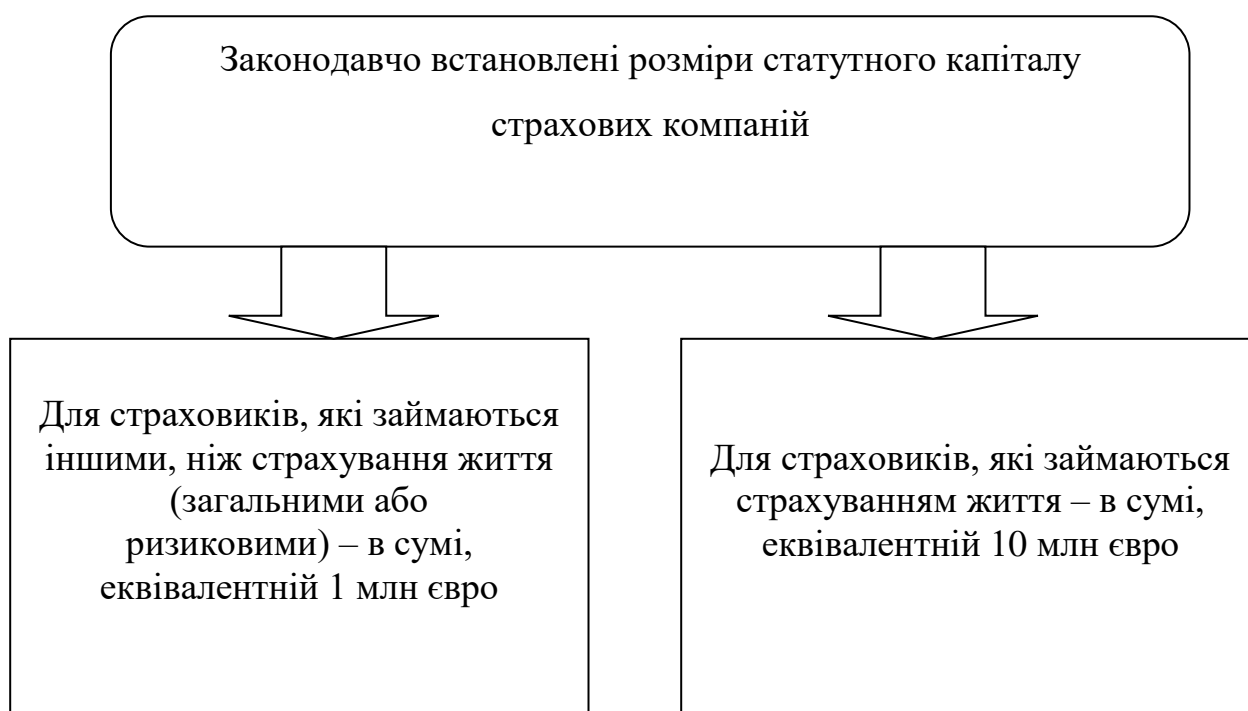

Рисунок 1.3 – Мінімальні розміри статутного капіталу страхових компаній в Україні (складено на основі [43])

Існують законодавчі вимоги, пов'язані з можливістю участі страхових організацій у статутних капіталах інших (загальна частка не може бути більшою відсотків його власного статутного капіталу в тому числі статутному капіталі окремого страховика не може перевищувати 10%). Це пов'язано із необхідністю дотримання принципу обережності при проведенні страхової діяльності, в основі якої є притаманний лише страхуванню ризик.

Наявність страхового ризику відображає ймовірнісний характер зобов'язань страховика, що потребує гарантій щодо їх виконання. Тобто є необхідність диверсифікації вкладених коштів з метою уникнення кумуляції ризиків і зобов'язань.

Діяльність страховиків контролюється наразі Національним банком України та вимагає виконання ними законодавчих та нормативних вимог стосовно розміру статутного капіталу, що визначається законодавством та засновницькими документами. Через статутний капітал реалізується право на дивіденди і право на управління страховою компанією її власниками.

Наступний елемент у складі власного капіталу страховика додатковий капітал, який разом із резервним капіталом, а також сумою нерозподіленого прибутку належить до гарантійного фонду страховика, та формується у результаті статутної діяльності страхової компанії і слугує додатковим джерелом фінансування її непередбачених платежів, дає змогу своєчасно розраховуватись по страхових виплатах [31, с. 109].

Гарантійний фонд не виступає відокремленим самостійним фондом і об'єднує ті власні кошти страховика, які не є статутним капіталом. Конкретних вимог щодо обсягів такого гарантійного фонду вітчизняним законодавством не передбачено [14, с. 32].

Додатковий капітал складається із додатково вкладеного капіталу (актуальний лише для страховиків, які створені у формі акціонерного товариства і являє собою емісійний механізм від розміщення акцій) та іншого додаткового капіталу (сума дооцінки необоротних активів; вартість активів, безкоштовно отриманих страховиком від інших юридичних та фізичних осіб та інші види додаткового капіталу). Додатковий капітал не у складі власного капіталу страхової компанії займає незначну частину.

Резервний капітал як доповнення до статутного спрямовується на оперативне покриття збитків по страхових операціях, виплату дивідендів у разі недостатності обсягів прибутку, також для викупу акцій страховика за відсутністю інших коштів.

Завдяки резервному капіталу зміцнюється матеріальна та фінансова безпека страхової компанії, а також додатково забезпечується її фінансова стійкість. У свою чергу, це призводить до зростання гарантій виконання страховиком взятих зобов'язань перед страхувальниками, знижує можливість банкрутства. Величина резервного капіталу встановлюється у відсотках до статутного, джерелом його утворення є відрахування від чистого прибутку. Обсяг відрахувань встановлюється вищим органом управління страховою компанією (не нижче законодавчо визначеного розміру). Якщо в процесі чи після утворення резервного капіталу провадяться виплати для покриття збитків і фінансування непередбачених видатків, то відрахуваннями з прибутку він поновлюється до досягнення встановленого розміру [43].

При зарахуванні ресурсів до залучених основним принципом їх формування є цільове призначення. Такі ресурси відображаються у розділі «Забезпечення наступних витрат і платежів». Головною особливістю балансу страхової організації є структура даного розділу. У складі забезпечень наступних витрат і платежів усі інші підприємства відображають нараховані у звітному періоді витрати на оплату майбутніх відпусток персоналу, гарантійні зобов'язання тощо, величина яких на дату складання балансу може бути визначена тільки шляхом попередніх (прогнозних) оцінок. Страховики у цьому розділі відображають ще свої страхові резерви. Ця стаття балансу страховиків поряд із статтею «Статутний капітал» є найбільш вагомою статтею у пасиві балансу. У порівнянні з обсягами страхових резервів показники усіх інших статей, де знаходять своє відображення залучені і позикові кошти, є досить скромними.

Нерозподілений прибуток є прибутком, реінвестованим у страхову компанію і виникає за наслідками діяльності фінансового року страхової компанії та утворюється як залишок прибутку після виконання своїх зобов'язань.

Залучений капітал містить в собі залучені ресурси, які у певний період перебувають у розпорядженні страховика. Залучені ресурси складаються зі страхових резервів, забезпечення наступних витрат і платежів, цільового фінансування.

Страхові резерви є основою фінансової стійкості та платоспроможності страховика, тому їх порядок формування та склад визначені законодавством і є обов'язковим для страховиків. Вони можуть формуватися за рахунок залучених коштів (страхових премій) та мати лише цільове призначення, також можуть протистояти зобов'язанням по відшкодуванню збитків чи уособлювати ту частину ресурсів страхової компанії, яка є достатньою для сплати страхового відшкодування за укладеними договорами страхування.

Вважаємо, що роль страхових резервів посилюється з розвитком бізнесу та розширенням страхового портфелю. Резерви мають тісний зв'язок з технологією проведення тих чи інших видів страхування. Тобто вони існують поки страхова компанія виконує страхову діяльність і несе певний обсяг страхової відповідальності. Це дозволить страховикові розраховувати загальний обсяг своїх зобов'язань через достатній розмір своїх резервів, задля відшкодування усіх збитків за договорами страхування навіть у випадку, якщо нові страхові премії не надходитимуть.

Страхові резерви відносяться до залучених, оскільки ці ресурси не належать страховику, вони лише тимчасово, на період дії договору страхування, знаходяться у розпорядженні страхової компанії і призначені для здійснення страхових виплат. При умові беззбиткового проходження договору вони або переходять в дохідну базу, або повертаються страхувальникам у частині, передбаченій у договорі, їх неправомірно вважати позиковим капіталом, так як він надається під відсоток і повинен бути повернений кредитору в повному обсязі [48, с. 746]. Страхові резерви є основним елементом залученого капіталу страховика. Згідно з чинним законодавством, страхові резерви поділяються на:

– технічні резерви, які формують страхові компанії, що здійснюють загальне страхування;

– резерви із страхування життя, що формуються страховиками, які здійснюють страхування життя.

У західній страховій практиці передбачено формування таких типів технічних страхових резервів, як резерв незароблених премій, резерв збитків та резерв вирівнювання. Особливістю є те, що формуються такі страхові резерви залежно від виду оформлених договорів [33, с. 108].

Окрім видів страхових резервів, поданих законодавством, страховики в Україні повинні формувати резерви з медичного страхування і з обов'язкових видів страхування.

Хоча основу страхової діяльності складає залучений капітал у вигляді страхових резервів, іноді страховики звертаються до банків по кредити, що дає їм додаткові можливості для розширення обсягів діяльності, забезпечення більш ефективного використання власного капіталу і сприяє підвищенню ринкової вартості страхової компанії.

Джерелом позичених ресурсів є позика, відносини за якою ґрунтуються на принципах строковості, цільового призначення, платності, поверненості, забезпеченості [43].

До складу позикового капіталу входять фінансові ресурси, представлені довгостроковими і короткостроковими кредитами банків, кредиторською заборгованістю та доходами майбутніх періодів. Хоча основу страхової діяльності складає залучений капітал у вигляді страхових резервів, іноді страховики звертаються до банків по кредити, що дає їм додаткові можливості для розширення обсягів діяльності, забезпечення більш ефективного використання власного капіталу і сприяє підвищенню ринкової вартості страхової компанії.

1.2 Управління фінансовими потоками в системі управління фінансовим потенціалом страхової компанії

Значний потенціал страхового ринку України, його динамічний розвиток і зростаюча конкуренція серед страхових компаній обумовлюють необхідність створення й запровадження ефективної системи управління їх вхідними і вихідними грошовими потоками, а також страховою діяльністю загалом. В результаті цього у практиці страховиків питання вибору методів управління підходів до систематизації процесу кругообігу грошових коштів, визначення їх цільової структури, оцінки й регулювання привабливості, набувають не тільки особливої актуальності, а і стають важливою науковою та практичною проблемою. В цих умовах зростає потреба і проведенні комплексного теоретичного дослідження у сфері управління страховою діяльністю. Адже системне впорядкування руху фінансових ресурсів дасть змогу приймати ефективні фінансові рішення та визначити пріоритети і напрями розвитку страхового ринку.

Одним з найбільш суттєвих фінансових ресурсів, яким володіють страхові компанії, є власний капітал. Його розмір та ефективне управління ним стає запорукою фінансової стійкості страховиків. Другим вагомим фінансовим ресурсом є страхові резерви, які формуються з отриманих страхових премій. Управління ними є завданням страховиків. Разом з тим, українськими страховиками питанням управління як власним капіталом, так і страховими резервами не приділяється достатньої уваги, що у свою чергу призводить до втрат інвестиційного доходу та інвестиційного потенціалу страховиків, викликає складнощі з виплатами страхових відшкодувань (як слідство, втрати довіри населення до інституту страхування), знижує інтенсивність руху фінансових потоків [6].

Таким чином, інвестовані фінансові потоки перетворюються у страховий капітал, призначенням якого стає забезпечення страхових зобов'язань (у разі недостатності сформованих страхових резервів) та обслуговування господарського процесу. Страхові компанії, виступаючи в ролі фінансових посередників, забезпечують кругообіг фінансових ресурсів між економічними суб'єктами, які функціонують на ринку) [6].

Зазначимо, що фінансовим потокам страховиків притаманний ряд особливостей [25, с. 159]:

- ризиковий характер руху фінансових ресурсів;
- різноманітність грошових потоків, які визначають джерела формування і напрямки використання фінансових ресурсів;
- відображають результат здійснення діяльності, що виражається у формуванні прибутку чи збитку;
- розгалуженість та багатогранність розподілу грошових коштів між учасниками страхових відносинах.

Окрім зазначених особливостей, при оцінюванні грошових потоків страхової компанії виділяємо такі:

- грошові потоки виступають відображенням всіх напрямків і видів діяльності страхової компанії;
- досягнення фінансової стійкості страховика відбувається шляхом синхронізації різних видів грошових потоків за обсягом і часом;
- грошові потоки відображують зміни в активах і пасивах страхової компанії;
- на основі співвідношення сформованих грошових потоків до впроваджуваних змін діяльності страховика та отриманих грошових коштів після їх реалізації можна стверджувати про результативність проведених заходів;

- обґрунтоване формування грошових потоків сприяє підвищенню ефективності здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності страхової компанії;

- основою прогнозування грошових потоків є обсяги вибуття та надходження коштів на визначену дату.

Специфічні відносини, які виникають у процесі руху фінансових потоків, – це відносини з приводу забезпечення надання страхового захисту за рахунок створеного страхового фонду, а при недостатності останнього – за рахунок інших джерел. Ці фінансові потоки, перш за все, обслуговують сферу страхування. Разом з тим, за рахунок інвестування сформованих фінансових потоків у фінансові активи, у страховика з'являється можливість отримання додаткового доходу, що використовується на розширення страхової діяльності, на виплату винагороди власникам частки капіталу (засновникам), на покриття непередбачуваних збитків (тобто не тільки страхові відшкодування, але й збитки у результаті не страхової діяльності) [2, с. 64-65].

Для деталізації сутнісних характеристик й значення фінансових потоків страхових компаній у теоретичній та практичній площині, відобразимо спрощену схему кругообігу грошових коштів страховика, де наведемо напрями руху грошових потоків, які пов'язані із формуванням фінансового капіталу (рисунок 1.4). У момент створення страхової компанії першою і головною складовою її фінансових ресурсів є власний капітал у формі статутного фонду. Подальша діяльність спричиняє появу інших форм власного капіталу, а також появу залученого капіталу.

Страхова компанія, як і будь-який інший суб'єкт господарювання, формує грошові потоки від основної – страхової, інвестиційної та фінансової діяльності.

Звісно, найбільші грошові потоки страхова компанія формує від здійснення страхової діяльності. У процесі здійснення страхових операцій

страховик акумулює грошові кошти у вигляді премій за договорами страхування, співстрахування та перестрахування.

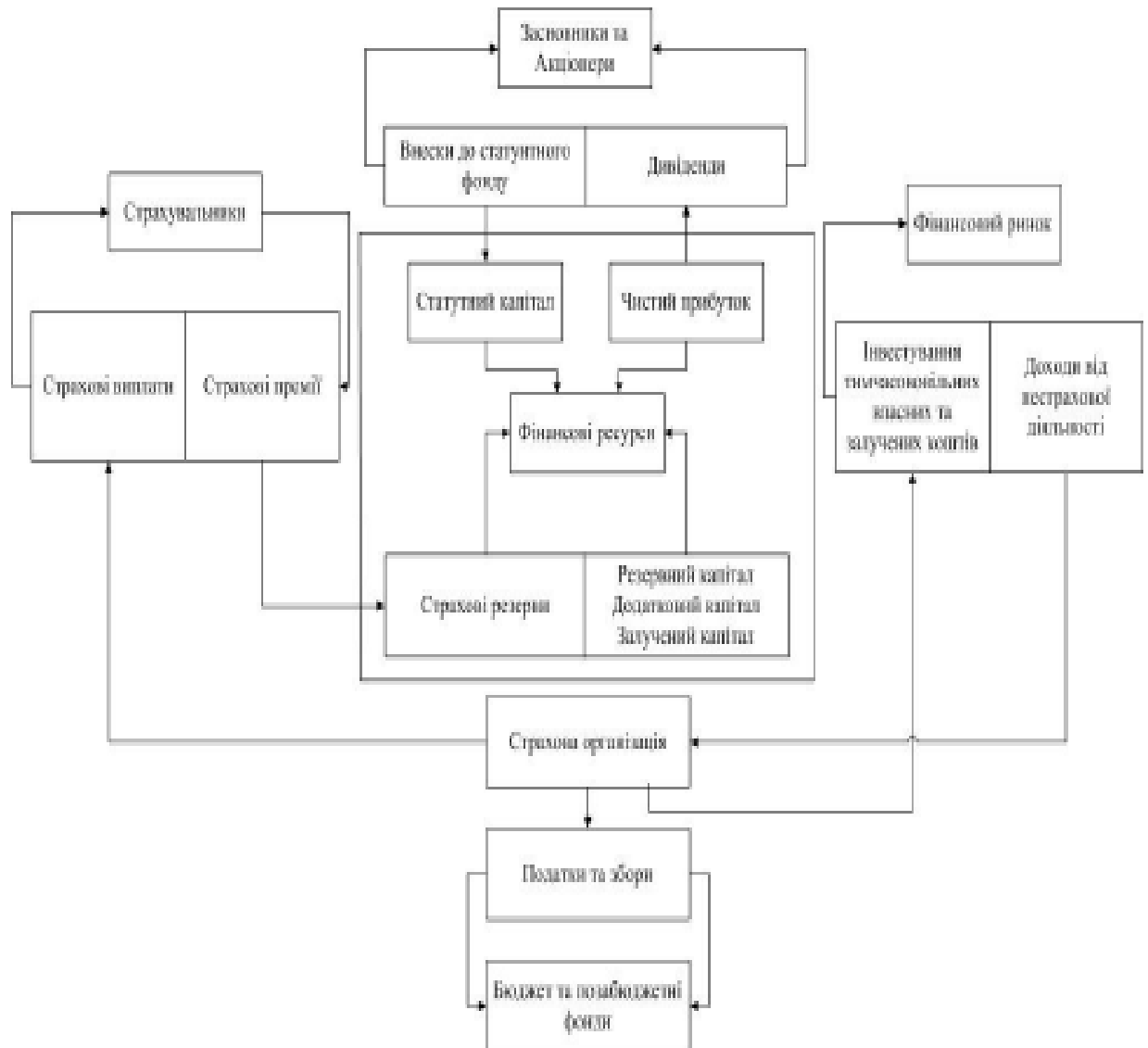

Рисунок 1.4 – Кругообіг фінансових потоків страховиків (у грошовій формі [19, с. 137]

Збираючи кошти юридичних та фізичних осіб за рахунок сплати страхових премій, страхова компанія має змогу на умовах безпечності, ліквідності та прибутковості інвестувати їх у різноманітні фінансові інструменти.

Так, завдяки інвестиційній діяльності акумулюються додаткові надходження від розміщення власних та залучених коштів, при цьому вихідний грошовий потік страхової організації від здійснення нею інвестиційної діяльності формується при розміщенні коштів на рахунках у банку, придбання об'єктів нерухомості, вкладення коштів в інші фінансові інструменти.

Інвестиційний потенціал страхової компанії є частиною фінансового потенціалу страховика і визначається обсягом його фінансових ресурсів, основними джерелами формування яких виступають страхові резерви та власний капітал. Власний капітал є додатковою гарантією виконання зобов'язань страховою компанією. Власні кошти страховика вільні від зобов'язань і можуть бути інвестовані у довгострокові та менш ліквідні активи.

Ще одним із шляхів фінансування діяльності страхових компаній є залучення кредитних коштів, а також випуск цінних паперів. Переважно страховики використовують залучені кошти для розширення своєї діяльності, у вигляді збільшення філійної та агентської мережі компанії, покращення інформаційних систем, розроблення нових страхових продуктів, вдосконалення центрів клієнтської підтримки.

Управління фінансовими потоками страховика доцільно розглядати, враховуючи специфіку їх руху за видами діяльності через сукупність таких ключових компонентів, як аналіз та облік, планування та прогнозування, оптимізація, контроль [26, с. 56].

Аналіз фінансових потоків страхової компанії – це комплексне вивчення динаміки, стану, використання, структури та результативності кругообігу фінансових ресурсів за визначений період у процесі здійснення страхової, інвестиційної та фінансової діяльності страховика. Основною метою проведення аналізу є виявлення рівня достатності сформованих фінансових ресурсів, ефективності їх використання, а також збалансованості вхідного та вихідного грошових потоків за обсягом і в

часі. Результати аналізу враховуються при виявленні резервів оптимізації фінансових потоків страховика та їх плануванні [58].

Планування фінансових потоків страхової компанії – це розробка комплексу заходів із визначення планових завдань і їх утілення в практичній діяльності страховика. Основною метою планування є досягнення оптимізації фінансових потоків страховика та підвищення ефективності діяльності.

З метою оптимізації фінансових ресурсів необхідно знаходити раціональне співвідношення між обсягом формування та використання капіталу страховика. Правильне співвідношення між власними і позиченими джерелами формування капіталу відіграє важливу роль у зміцненні фінансового стану страховика [12]. Це відповідно потребує розроблення політики управління капіталом, яка полягає в оптимізації обсягу і складу фінансових джерел формування капіталу з позицій забезпечення ефективного використання власного капіталу і достатньої фінансової стійкості страховика.

Оптимізація структури капіталу (рисунок 1.5) є одним із найбільш важливих та складних завдань, що вирішуються у процесі фінансового управління страховиком. Оптимальна структура капіталу становить таке співвідношення використання власного та залученого капіталу, за якого забезпечується оптимальне співвідношення між коефіцієнтом фінансової рентабельності й коефіцієнтом фінансової стійкості та максимізується його ринкова вартість [20, с. 361].

Тенденції формування капіталу і ефективності його використання вітчизняними суб'єктами підприємництва свідчать, що переважно ними не проводиться оптимізація структури джерел формування капіталу. При цьому варто зазначити, що сформована структура капіталу відповідає критерію мінімізації його вартості і частково критерію забезпечення фінансової стійкості, ігноруючи критерій максимізації рівня фінансової рентабельності.

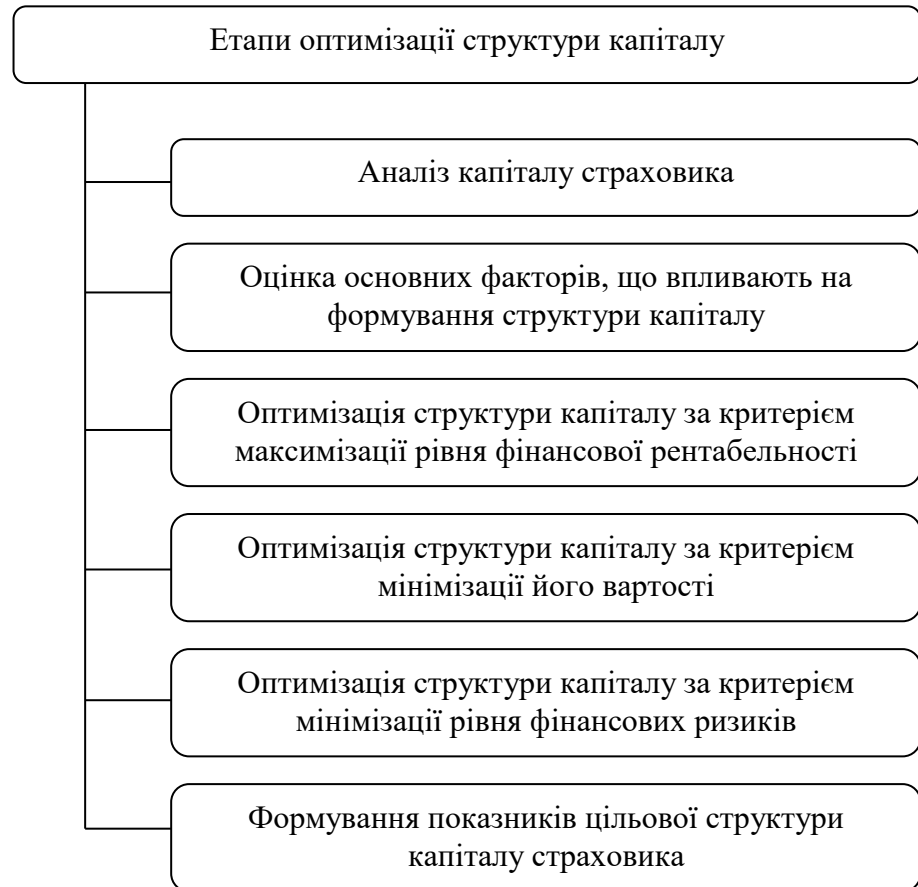

Рисунок 1.5 – Етапи оптимізації структури капіталу страховика
(складено на основі [8, с. 236])

Як показує практика, не існує єдиного правила формування ефективного співвідношення власного та залученого капіталу, не тільки для однотипних організацій, але й для однієї компанії на різних стадіях її життєвого циклу та при різній кон'юнктурі товарного та фінансового ринків.

Подальший успіх діяльності страхової компанії залежить від раціонально побудованої нею системи управління. Оскільки більшість страховиків України мають статус акціонерного товариства, то управління ними, відповідно до Закону України «Про господарські товариства», здійснюється загальними зборами акціонерів, якими обирається Рада директорів, що створює правління та обирає голову правління.

Органами управління (при однорівневій структурі) приймаються всі рішення, що стосуються діяльності компанії, вони визначають та

реалізують стратегічні цілі. Загальні збори товариства є вищим органом товариства. Наглядова рада товариства є органом, що здійснює захист прав учасників (акціонерів) товариства, та в межах компетенції, визначеної статутом і чинним законодавством, контролює та регулює діяльність виконавчого органу.

До складу фінансового механізму потенціалу страхової компанії входять дві групи методів: методи формування капіталу та методи управління ним. В обидвох випадках, організаційна структура страхової компанії відіграє важливу роль у подальшому її ефективному функціонуванні.

Згідно даних поданих на рисунку 1.6 склад методів формування капіталу залежить від організаційно-правової форми страхової компанії.

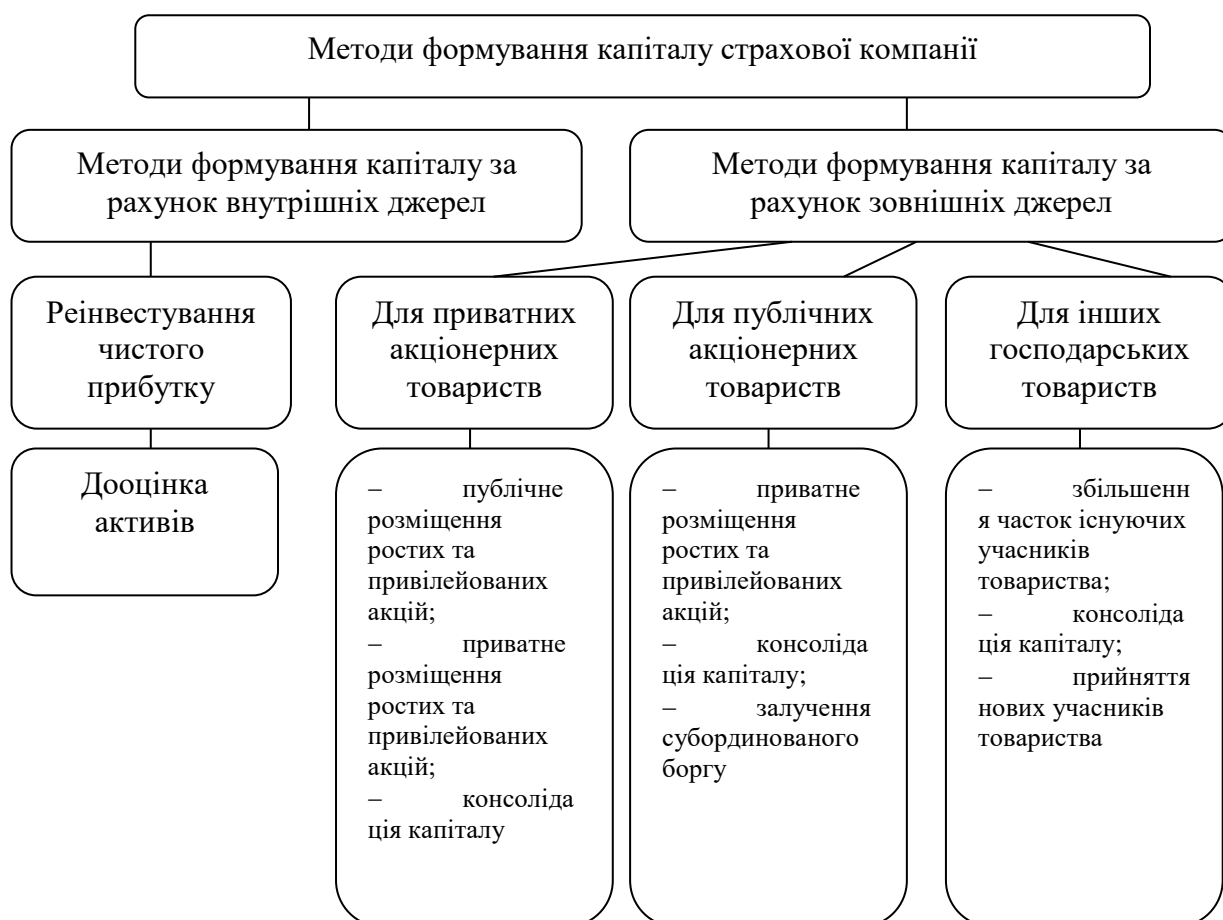

Рисунок 1.6 – Методи формування капіталу страхової компанії
(складено автором)

Страхові компанії можуть функціонувати у формі публічних та приватних акціонерних товариств, повних, командитних товариств та товариств з додатковою відповідальністю. З погляду можливості поповнення обсягу капіталу та управління ним найбільш універсальною є публічна акціонерна форма організації бізнесу, оскільки публічні акціонерні товариства можуть залучати інвестиційний капітал у розвиток підприємства як від власних акціонерів, так і від невизначеного кола сторонніх інвесторів, тоді як приватне товариство обмежене перш за все фінансовими можливостями та бажаннями наявних акціонерів, а також вузьким колом осіб, до яких може бути звернено приватну пропозицію акцій [17, с. 258].

Як представлено на рисунку 1.6, крім використання традиційних методів (реінвестування чистого прибутку, внески учасників, емісія акцій тощо), збільшення капіталу страхової організації може відбуватися за рахунок коштів інших страховиків у результаті процесу реорганізації (метод консолідації капіталу).

Одним з можливих методів збільшення обсягу власного капіталу та розширення діяльності страхової компанії для забезпечення достатності фінансового потенціалу є концентрація капіталу страховиків шляхом злиття та поглинання або купівлі нового бізнесу. У країнах із високим рівнем розвитку страхового ринку зазначена стратегія зазвичай вважається оптимальною за умови підвищення кількості співробітників або інфраструктурних змін всередині компанії з метою збільшення обсягів страхових платежів.

Цей спосіб, крім досягнення цільового значення, надає страховій компанії низку додаткових переваг [36, с. 54]: диверсифікація бізнесу; економія за рахунок масштабів діяльності; підвищення доступності джерел фінансування, вихід на раніше закриті для компанії ринки. Основним недоліком залучення додаткового капіталу шляхом реорганізації є перерозподіл прав власності та прав контролю власників над бізнесом.

Враховуючи те, що кожен з методів формування капіталу страхової компанії не позбавлений недоліків, від правильного вибору політики поповнення капіталу залежить обсяг витрат, прибутковість діяльності, загальна схильність страховика до ризиків, інвестиційна привабливість, керованість страховика

Управління капіталом страхової організації передбачає виконання ряду завдань, які подано у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Основні завдання управління капіталом страхової організації*

Завдання	
Надання постійної фінансової рівноваги підприємству під час його розвитку	Оптимізація розподілу сформованих ресурсів за видами діяльності та напрямками використання
Створення умов для досягнення максимальної доходності ресурсів при запланованому рівні фінансового ризику	Забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного з використанням капіталу, при запланованому рівні його доходності
Формування достатнього обсягу фінансових ресурсів, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства	Встановлення достатнього рівня фінансового контролю над підприємством з боку його засновників
Забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства	Оптимізація фінансового обороту страховика та своєчасне реінвестування ресурсів

*Складено на основі [30; 44; 45; 47; 50; 57; 61; 63 та ін.].

Для виконання зазначених завдань керівництво страховика повинно обрати концепцію управління капіталом. Найчастіше використовуваною є концепція середньозваженої вартості капіталу.

Вчені підтримують також таку концепцію управління структурою капіталу, яка базується на основі фінансового важеля (левериджу), що характеризує використання страховиком позикових коштів. Ця концепція для страхової сфери також не зовсім прийнятна, оскільки частка позичених коштів порівняно із залученими є незначною. А стосовно залученого капіталу можна, враховуючи результати дослідження стверджувати: страхові компанії, у яких рівень концентрації власного і сплаченого статутного капіталів вищий, ніж у конкурентів, мають більші можливості в залученні капіталу з метою отримання доходу. Тобто фінансово потужніші компанії мають більші шанси залучити страхувальників. Йдеться про абсолютний розмір власного капіталу, а не про співвідношення між елементами капіталу страховика.

На практиці існує ще одна концепція в управлінні капіталом на основі моделі стійкого зростання, яка передбачає рівномірне забезпечення фінансової рівноваги страхової компанії за умови сталого економічного розвитку. Вона розроблена зокрема для промислових підприємств, але окремі її елементи можуть бути впроваджені у діяльності страховиків.

Зауважимо, що залежно від рівня, на якому здійснюється управління капіталом страховика, воно поділяється на державне, внутрішньо фірмове та професійне. На загальнодержавному рівні проводиться встановлення вимог до обсягу капіталу страховика, його достатності та напрямів втілення в активах страхової компанії. На рівні компанії здійснюється розв'язання завдання пов'язаних із максимізацією вартості вкладеного акціонерами капіталу, який би відповідав нормативним вимогам щодо його розміру та розміщення з одночасним гарантуванням умов своєчасного й повного виконання зобов'язань перед страхувальниками.

Підтримуємо думку тих вчених, котрі розглядають характер управління капіталом і ступінь складності фінансових відносин страхової організації і обумовлюють його чинниками пов'язаними із впливом організаційної форми, внутрішньої структури страховика, обсягом і структурою інвестиційного та страхового портфелів.

У фахових джерелах підтримують професійне управління капіталом страховика, яке передбачає дотримання перелічених вимог та, додатково, забезпечення більшої диверсифікації активів страховика та їх вищої дохідності.

У таблиці 1.4 наведено завдання управління капіталом страховика на рівні держави, страхової компанії і компанії з управління активами.

Таблиця 1.4 – Завдання, що розв'язуються на різних рівнях управління капіталом страховика*

Завдання		
достатність капіталу; повнота формування капіталу; повнота формування фондів і резервів; напрями розміщення фондів і резервів; забезпечення дотримання вимог платоспроможності	максимізація вартості акціонерного капіталу; забезпечення умов для виконання зобов'язань перед страхувальниками; отримання інвестиційного прибутку	диверсифікація розміщення страхових резервів; вища дохідність активів
На рівні держави		
На рівні страхової компанії		
На рівні компанії з управління активами		

* Складено автором на основі опрацювання [35, с. 14]

Отже, управління капіталом страховика – це діяльність, спрямована на формування оптимального співвідношення власного та залученого капіталу, забезпечення ефективнішого використання власного капіталу, розміщення акумульованих страхових резервів із урахуванням принципів безпечності, прибутковості, ліквідності та диверсифікованості.

Комплексний підхід до аналізу грошових потоків страхової компанії дозволяє стверджувати про можливу одночасну ефективність її операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Досліджуючи функціональні та структурні зміни, виникає можливість покращити фінансову діяльність страхової організації і отримати джерела для підвищення рівня фінансової стійкості. На основі аналізу фінансових потоків можна стверджувати про доцільність оптимізації будь-яких напрямків діяльності страховика.

Таким чином, для вибору ефективної політики формування капіталу і використання фінансових ресурсів важливо правильно збалансувати співвідношення критеріїв дохідності і ризику: кругообіг капіталу може обслуговувати різна маса поточних активів, з різноманітною комбінацією майнових благ з погляду їх ліквідності, а також різним характером співвідношення джерел їх фінансування.

2 Аналітична оцінка сучасного стану та передумов забезпечення ефективного управління фінансовим потенціалом страхової компанії

2.1 Оцінка сучасного стану розвитку страхового ринку України

Кількість страхових компаній (СК) станом на 31.12.2019 становила 233 (таблиця 2.1), з яких 23 СК зі страхування життя (СК "Life") та 210 СК, що здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя (СК "non-Life"). За 2019 рік кількість страхових компаній зменшилась на 48 СК.

Таблиця 2.1 – Кількість страхових компаній у 2017 – 2019 роках*

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2017	Станом на 31.12.2018	Зміни у 2019 році		Станом на 31.12.2019
			внесено інформацію	виключено інформацію	
Загальна кількість	294	281	9	57	233
в т.ч. СК "non-Life"	261	251	9	50	210
в т.ч. СК "Life"	33	30	0	7	23

* Складено за даними [46]

Валові страхові премії, отримані страховиками при страхуванні та перестраховуванні ризиків від страхувальників та перестраховальників за 2019 рік, становили 53 001,2 млн грн, що на 3 633,7 млн грн більше порівняно з 2018 роком та на 9 569,4 млн грн більше порівняно з 2017 роком.

За 12 місяців 2019 року сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя становила 48 377,2 млн грн (або 91,3% від загальної суми страхових премій), а зі страхування життя – 4 624,0 млн грн (або 8,7% від загальної суми страхових премій).

Чисті страхові премії за 2019 рік становили 39 586,0 млн грн, що становить 74,7% від валових страхових премій. Чисті страхові премії за 2018 рік становили 34 424,3 млн грн, або 69,7% від валових страхових премій (рисунок 2.1).

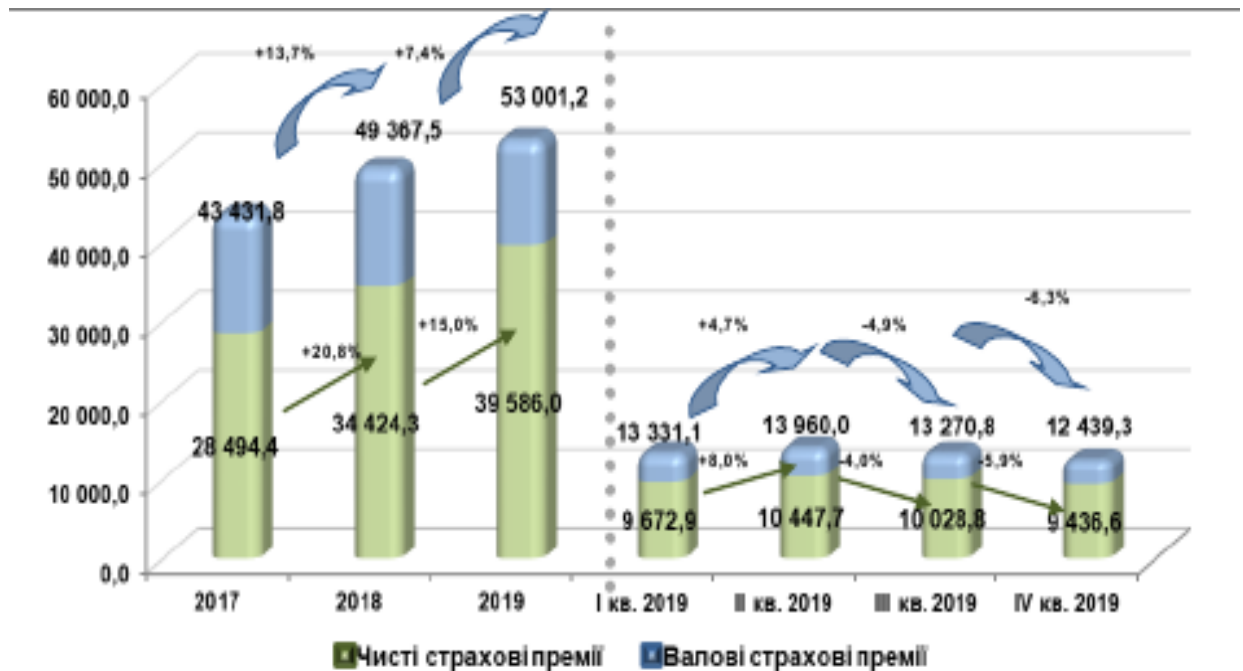

Рисунок 2.1 – Динаміка страхових премій за 2017 – 2019 роки, млн грн [46]

Щодо концентрації страхового ринку (таблиця 2.2), незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 98,1% – акумулюють 100 СК "non-Life" (47,6% всіх СК "non-Life") та 96,7% – 10 СК "Life" (43,5% всіх СК "Life").

По ринку страхування життя Індекс Герфіндаля – Гіршмана (ННІ) склав 1 517,18 (у 2018 році – 1 441,37), по ринку ризикових видів страхування становив 230,88 (у 2018 році – 247,95). В цілому по страховому ринку Індекс Герфіндаля – Гіршмана склав 203,90 (у 2018 році – 219,29).

Структура валових та чистих страхових премій за 2018-2019 роки проаналізована в таблиці 2.3.

Таблиця 2.2 – Концентрація страхового ринку за 2019 рік*

Перші (Топ)	страхування "Life"		страхування "non-Life"		
	Надходження премій (млн. грн.)	Частка на ринку, %	Надходження премій (млн. грн.)	Частка на ринку, %	Кількість СК, які більше 50% страхових премій отримали від перестраховальників
Топ 3	2662,4	57,6	6 739,4	13,9	1
Топ 10	4471,2	96,7	18 358,0	37,9	3
Топ 20	4324,0	100,0	29 035,2	60,0	6
Топ 50	X	X	42 843,6	88,6	13
Топ 100	X	X	47 469,0	98,1	13
Топ 150	X	X	48 279,3	99,8	17
Всього по ринку	4624,0	100,0	48 377,2	100,0	21

* Складено за даними [46]

Приріст чистих страхових премій за 2019 рік (+15,0% або 5 161,7 млн грн) відбувся по таким видам страхування: автострахування (+17,8% або 2 080,5 млн грн), медичне страхування (+31,6% або 1 025,7 млн грн), страхування життя (+18,4% або 717,9 млн грн), страхування медичних витрат (+53,4% або 587,1 млн грн), страхування фінансових ризиків (+29,3% або 487,4 млн грн), страхування майна (+9,2% або 296,4 млн грн), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (+13,5% або 258,0 млн грн). Водночас, зменшилися чисті страхові виплати зі страхування відповідальності перед третіми особами (-14,2% або 235,4 млн грн), авіаційного страхування (-29,2% або 227,4 млн грн), страхування кредитів (-36,5% або 210,9 млн грн).

У структурі страхових премій за мінусом частки страхових премій, сплачених перестраховикам-резидентам, за видами страхування станом на 31.12.2019 найбільша питома вага належить таким видам страхування, як: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») – 13 801,2 млн грн (або 34,9%) (станом на 31.12.2018 даний показник становив 11 720,7 млн грн (або 34,0%)); страхування життя – 4 624,0 млн грн (або 11,7%) (станом на 31.12.2018 – 3 906,1 млн грн (або 11,3%)); медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) – 4 268,8 млн грн

Таблиця 2.3 – Структура валових та чистих страхових премій за 2018-2019 роки *

Види страхування	Страхові премії, млн. грн.				Темпи приросту страхових премій, %	
	Валові	Чисті	Валові	Чисті	валових премій	чистих премій
	2018		2019		2019/2018	
Автостраховання (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка")	12 975,1	11 720,7	15 110,2	13 801,2	16,5	17,8
Страховання життя	3 906,1	3 906,1	4 624,0	4 624,0	18,4	18,4
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	3 486,7	3 243,1	4 470,3	4 268,8	28,2	31,6
Страховання майна	6 440,2	3 222,0	6 604,8	3 518,4	2,6	9,2
Страховання фінансових ризиків	5 135,5	1 663,8	4 397,6	2 151,2	-14,4	29,3
Страховання відповідальності перед третіми особами	2 567,2	1 659,7	2 238,7	1 424,3	-12,8	-14,2
Страховання від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	4 497,1	1 915,6	4 746,3	2 173,6	5,5	13,5
Страховання від нещасних випадків	1 754,2	1 329,0	1 872,2	1 475,3	6,7	11,0
Страховання вантажів та багажу	2 899,0	1 479,3	2 835,0	1 432,3	-2,2	-3,2
Страховання медичних витрат	1 345,9	1 098,8	1 885,5	1 685,9	40,1	53,4
Авіаційне страхування	1 041,7	778,5	703,7	551,1	-32,4	-29,2
Страховання кредитів	1 113,6	577,2	1 102,3	366,3	-1,0	-36,5
Інші види страхування	2 205,2	1 830,5	2 410,6	2 113,6	9,3	15,5
Всього	49 367,5	34 424,3	53 001,2	39 586,0	7,4	15,0

* Розраховано за даними [46]

(або 10,8%) (станом на 31.12.2018 – 3 243,1 млн грн (або 9,4%)); страхування майна – 3 518,4 млн грн (8,9%) (станом на 31.12.2018 даний показник становив 3 222,0 млн грн (або 9,4%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – 2 173,6 млн грн (або 5,5%) (станом на 31.12.2018 – 1 915,6 млн грн (або 5,6%)); страхування фінансових ризиків – 2 151,2 млн грн (або 5,4%) (станом на 31.12.2018 – 1 663,8 млн грн (або 4,8%)); страхування медичних витрат – 1 685,9 млн грн (або 4,3%) (станом на 31.12.2018 – 1 098,8 млн грн (або 3,2%)); страхування від нещасних випадків – 1 475,3 млн грн (або 3,7%) (станом на 31.12.2018 – 1 329,0 млн грн (або 3,9%)); страхування вантажів та багажу – 1 432,3 млн грн (або 3,6%) (станом на 31.12.2018 – 1 479,3 млн грн (або 4,3%)); страхування відповідальності перед третіми особами – 1 424,3 млн грн (або 3,6%) (станом на 31.12.2018 – 1 659,7 млн грн (або 4,8%)).

Перерозподіл у структурі чистих страхових премій станом на 31.12.2019 порівняно з аналогічним періодом 2018 року відбувся на користь таких видів страхування, як: медичне страхування (з 9,4% до 10,8%), страхування медичних витрат (з 3,2% до 4,3%), автострахування (з 34,0% до 34,9%), страхування фінансових ризиків (з 4,8% до 5,4%). При цьому, у структурі чистих страхових премій відбулося зменшення з наступних видів страхування: страхування відповідальності перед третіми особами (з 4,8% до 3,6%), авіаційного страхування (з 2,3% до 1,4%), страхування кредитів (з 1,7% до 0,9%).

Розмір валових страхових виплат за 2019 рік становив 14 338,3 млн грн, у тому числі з видів страхування, інших, ніж страхування життя – 13 762,4 млн грн (або 96,0%), зі страхування життя – 575,9 млн грн (або 4,0%).

Валові страхові виплати за 2019 рік збільшилися на 11,5% (до 14 338,3 млн грн) порівняно з аналогічним періодом 2018 року, чисті страхові виплати збільшилися на 12,9% і становили 14 040,5 млн грн (рисунок 2.2).

Рисунок 2.2 – Динаміка страхових виплат за 2017 – 2019 роки, млн грн [46]

Структура валових та чистих страхових виплат за 2017 – 2019 роки проаналізована у таблиці 2.4.

Збільшення чистих страхових виплат за 2019 рік (1 607,9 млн грн) відбулося за рахунок суттєвого збільшення чистих страхових виплат за договорами автострахування на 880,4 млн грн, медичного страхування – 507,9 млн грн, страхування фінансових ризиків – 176,8 млн грн. Водночас, спад чистих страхових виплат спостерігався зі страхування майна на 265,6 млн грн, страхування життя – 129,0 млн грн.

У структурі чистих страхових виплат станом на 31.12.2019 найбільша питома вага страхових виплат припадає на такі види страхування, як: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») – 6 504,2 млн грн (або 46,3%) (станом на 31.12.2018 даний показник становив 5 623,8 млн грн (або 45,2%)); медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) становить 2 602,8 млн грн (або 18,5%) (станом на 31.12.2018 – 2 094,9 млн грн (або 16,9%)); страхування фінансових ризиків – 1 570,2 млн грн (або 11,2%) (станом на 31.12.2018 – 1 393,4 млн грн (або 11,2%)); страхування майна – 1 146,8 млн грн (або 8,2%) (станом на 31.12.2018 даний показник становив – 1 412,4 млн грн (або 11,4%));

страхування життя – 575,9 млн грн (або 4,1%) (станом на 31.12.2018 – 704,9 млн грн (або 5,7%)); страхування медичних витрат – 349,7 млн грн (або 2,5%) (станом на 31.12.2018 – 311,5 млн грн (або 2,5%)).

Таблиця 2.4 – Структура валових та чистих страхових виплат за 2018-2019 роки *

Види страхування	Страхові премії, млн. грн.				Темпи приросту страхових премій, %	
	Валові	Чисті	Валові	Чисті	валових премій	чистих премій
	2018		2019		2019/2018	
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка")	5 831,6	5 623,8	6 714,7	6 504,2	15,1	15,7
Страхування фінансових ризиків	1 585,0	1 393,4	1 624,6	1 570,2	2,5	12,7
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	2 095,4	2 094,9	2 602,8	2 602,8	24,2	24,2
Страхування життя	704,9	704,9	575,9	575,9	-18,3	-18,3
Страхування медичних витрат	312,8	311,5	349,9	349,7	11,9	12,3
Страхування кредитів	78,0	78,0	49,6	49,6	-36,4	-36,4
Страхування майна	1 423,6	1 412,4	1 160,5	1 146,8	-18,5	-18,8
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	262,4	249,7	215,2	208,9	-18,0	-16,3
Страхування вантажів та багажу	122,1	119,3	214,9	213,6	76,0	79,0
Інші види страхування	447,6	444,7	830,2	818,8	85,5	84,1
Всього	12 863,4	12 432,6	14 338,3	14 040,5	11,5	12,9

* Розраховано за даними [46]

Структура чистих страхових виплат станом на 31.12.2019 перерозподілилася на користь медичного страхування (з 16,9% до 18,5%), автострахування (з 45,2% до 46,3%), страхування вантажів та багажу (з 1,0% до 1,5%) за рахунок зменшення частки страхування майна (з 11,4% до 8,2%), страхування життя (з 5,7% до 4,1%).

Рівень валових страхових виплат (відношення валових страхових виплат до валових страхових премій) станом на 31.12.2019 становив 27,1%. Високий рівень валових страхових виплат (більше за загальний по ринку) спостерігався за такими видами страхування: з медичного страхування – 58,2% (станом на 31.12.2018 – 60,1%), обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 45,0% (станом на 31.12.2018 – 44,7%), добровільного особистого страхування – 36,1% (станом на 31.12.2018 – 37,2%), недержавне обов'язкове страхування – 39,0% (станом на 31.12.2018 – 36,2%), страхування фінансових ризиків – 36,9% (станом на 31.12.2018 – 30,9%).

Рівень чистих страхових виплат (відношення чистих страхових виплат до чистих страхових премій) станом на 31.12.2019 становив 35,5% (станом на 31.12.2018 – 36,1%). Високий рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2018 спостерігався з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 44,9%, за видами добровільного особистого страхування – 40,0% та за видами добровільного майнового страхування – 39,7% (в тому числі зі страхування фінансових ризиків – 73,0%).

Від страхувальників-фізичних осіб за 2018 рік надійшло 21 632,0 млн грн валових страхових премій, що на 17,4% більше, ніж за 2018 рік. Структура валових страхових премій, які надійшли від фізичних осіб за 2019 рік: 17 141,3 млн грн – за видами страхування, іншими, ніж страхування життя (на 17,1% більше, ніж за 2018 рік); 4 490,7 млн грн – за видом страхування життя (на 18,4% більше, ніж за 2018 рік).

Страхові виплати страхувальникам-фізичним особам за 2018 рік

становили 6 618,1 млн грн (46,2% від загальних валових виплат), що на 11,9% більше, ніж за відповідний період 2018 року. Рівень страхових виплат фізичним особам (відношення страхових виплат до страхових премій) станом на 31.12.2019 становив 30,6%, що на 1,5 в. п. менше порівняно зі станом на 31.12.2018 (рисунок 2.3).

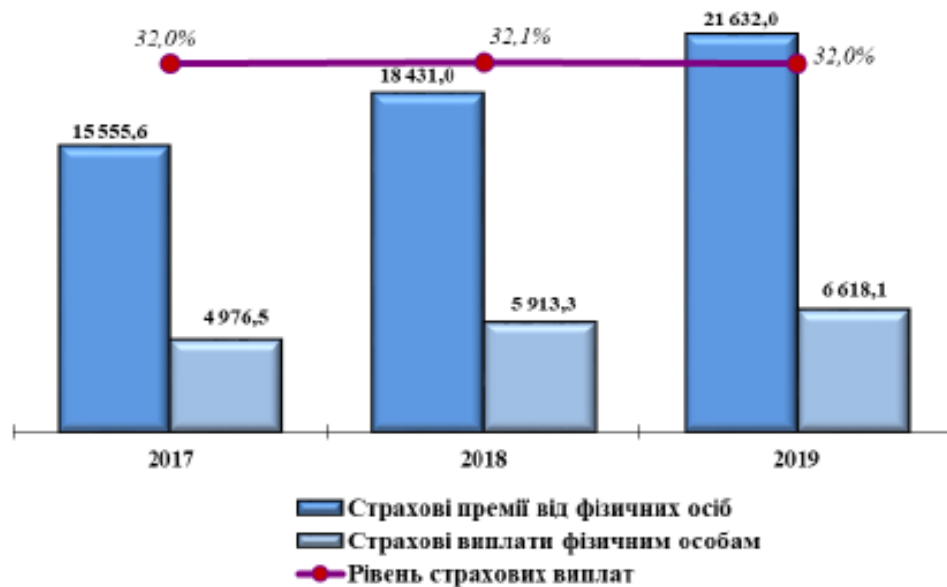

Рисунок 2.3 – Динаміка страхових платежів, виплат та рівня страхових виплат у секторі страхування фізичних осіб за 2017 – 2019 роки, млн грн

Кількість укладених договорів страхування з фізичними особами за підсумками 2019 року зазнала, зокрема, таких змін:

- кількість укладених договорів особистого страхування відповідальності від нещасних випадків на транспорті зменшилась на 1 307,2 тис. одиниць (до 114 370,1 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2018;

- кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків зменшилась на 3 469,0 тис. одиниць (до 33 868,4 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2018;

- кількість укладених договорів страхування фінансових ризиків збільшилась на 346,1 тис. одиниць (до 6 159,5 тис. одиниць) у порівнянні

з відповідним показником станом на 31.12.2018;

– кількість укладених договорів страхування медичних витрат збільшилась на 2 010,6 тис. одиниць (до 6 091,6 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2018;

– кількість укладених договорів страхування здоров'я на випадок хвороби зменшилась на 201,8 тис. одиниць (до 5 134,7 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2018;

– кількість укладених договорів страхування майна збільшилась на 285,4 тис. одиниць (до 2 821,7 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2018;

– кількість укладених договорів страхування відповідальності перед третіми особами збільшилася на 942,4 тис. одиниць (до 2 471,8 тис. одиниць), у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2018;

– кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ зменшилася на 605,8 тис. одиниць (до 1 385,6 тис. одиниць), у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2018;

– кількість укладених договорів страхування життя збільшилася на 167,2 тис. одиниць (до 1 037,0 тис. одиниць), в порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2018.

За договорами перестраховування ризиків за 2019 рік українські страховики (цеденти, перестраховальники) сплатили часток страхових премій 16 713,4 млн грн (за 2018 рік – 17 940,7 млн грн) (рис. 15), з яких:

– перестраховикам-нерезидентам – 3 298,2 млн грн, що на 10,0% більше порівняно з 2018 роком (за 2018 рік – 2 997,5 млн грн);

– перестраховикам-резидентам – 13 415,2 млн грн, що на 10,2% менше порівняно з відповідним показником 2018 року (за 2018 рік – 14 943,2 млн грн).

Загальна сума часток страхових виплат, компенсованих перестраховиками, становила 2 508,2 млн грн (за 2018 рік – 2 459,0 млн грн), в тому числі компенсовано: перестраховиками-нерезидентами – 2 210,4 млн грн, що на 9,0% більше порівняно з 2018 роком (за 2018 рік – 2 028,2 млн грн); перестраховиками-резидентами – 297,8 млн грн, що на 30,9% менше порівняно з відповідним показником 2018 року (за 2018 рік – 430,8 млн грн).

Протягом 2017–2019 років не значно змінювались обсяги вихідного перестраховування, та не значно змінилися і частки резидентів та нерезидентів у вихідному перестраховуванні. При зменшенні у 2019 році порівняно з 2017 роком операцій з перестраховування із страховиками-нерезидентами на 2,9% їх частка у вихідному перестраховуванні збільшилась на 1,2 в.п. до рівня 19,7%. Відповідно зменшилась частка резидентів з рівня 81,5% за 2017 рік, до рівня 80,3% за 2019 рік.

Динаміка активів та обсягів страхових резервів страховиків за 2017 – 2019 роки зображена на рисунку 2.4.

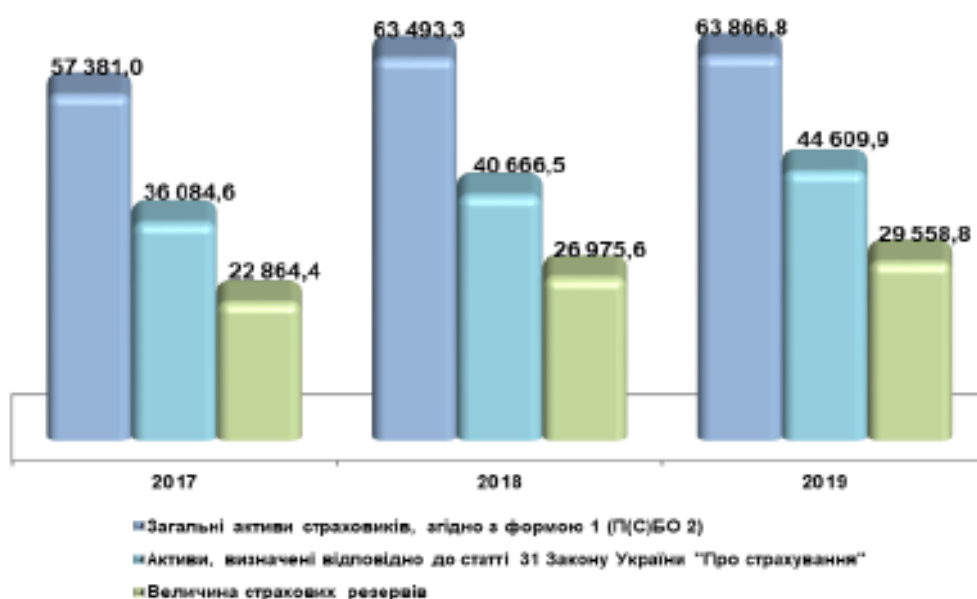

Рисунок 2.4 – Динаміка активів та обсягів страхових резервів страховиків за 2017 – 2019 роки, млн грн (за інформацією [46])

Станом на 31.12.2019 р. обсяг загальних активів страховиків становив 63 866,8 млн грн, що на 0,6% більше в порівнянні з відповідним показником минулого року.

Величина активів, визначених відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування», збільшилась в порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2018 на 3 943,4 млн грн або на 9,7% та склала 69,8% загальних активів страховиків (станом на 31.12.2018 активи, визначені по статті 31 Закону України «Про страхування» становили 40 666,5 млн грн, станом на 31.12.2019 – 44 609,9 млн грн).

Отже, в загальному характерними ознаками сучасного страхового ринку є бурхливі динамічні процеси, наявність нестабільних тенденцій, зростання присутності іноземних страховиків (більшість з яких є економічно та методологічно потужнішими за вітчизняні), високі потенційні можливості цього ринку та передбачувана необхідність більшого страхового забезпечення соціально-економічних потреб держави та окремих громадян. Високі темпи, але нестабільні тенденції розвитку страхового ринку України вимагають від страхових організацій України прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Розвиток страхового ринку в Україні визначається лібералізацією руху потоків товарів, послуг і капіталу, що сприяє розширенню меж ведення страхового бізнесу та його вихід за національні кордони, а з іншої сторони – формує нові потреби у страховому захисті та використанні нових страхових механізмів під час господарської діяльності організацій та життя населення.

Інтенсивність конкуренції у страховій галузі сильна, існує висока ймовірність входження у галузь нових компаній; вхідні бар'єри незначні та визначаються прихильністю клієнтів до наявних компаній; постачальниками ресурсів є застраховані.

Перспективи розвитку страхування значною мірою залежать від загальноекономічної ситуації в Україні, стану у ній ринків капіталу,

політичної стабільності, кількості природних та техногенних катастроф, динаміки чисельності населення та його структури за віком, формування довіри населення до страховиків.

В рамках реформування страхового ринку, підвищення рівня якості послуг на страховому ринку, а також підвищення його фінансового потенціалу доцільно реалізувати наступні заходи нормативно-правового, організаційно-методологічного та інформаційного характеру:

- впровадження нормативів достатності капіталу у спосіб, що утруднює псевдостраховання;
- розробка та реалізація заохочувальних заходів для страховиків, що добровільно дотримуються у своїй діяльності стандартів прозорості та підвищених вимог до платоспроможності і впровадженні міжнародних стандартів фінансової звітності;
- удосконалення нормативно-правового регулювання діяльності актуаріїв, завершення створення в Україні системи підготовки та сертифікації актуаріїв з поступовою передачею цих функцій саморегульвній організації;
- запровадження стимулюючої податкової політики для розвитку особистого страхування, довгострокового страхування життя, в тому числі інвестиційного, участі страховиків у системі недержавного пенсійного забезпечення, обов'язкового медичного страхування шляхом віднесення частки внесків з цих видів страхування на валові витрати юридичних осіб та удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб;
- забезпечення розроблення та впровадження додаткових актів законодавства, що сприятимуть запобіганню використанню страхового ринку для проведення протиправних і сумнівних операцій та шахрайства, включаючи відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017-2019 роках

ПрАТ «СК «Євроінс Україна» почала працювати на українському страховому ринку з 1992 року під назвою СК «Алькона». Починаючи з 2008 року, після змін в структурі акціонерів, компанія працювала у складі німецького холдингу Talanx International AG (до 17.11.2010 — HDI-Gerling International Holding AG) під оновленим брендом «HDI СТРАХУВАННЯ».

В зв'язку з тим, що 12.08.2016 р. були проведені усі необхідні дії щодо переоформлення права власності на акції ПАТ «ХДІ страхування» з боку ЄВРОІНС ІНШУРИНС ГРУП АД (EUROINS INSURANCE GROUP AD) (ЄІГ) в розмірі 99,29%, на загальних зборах акціонерів, що відбулись 29.09.2016 р., було прийнято рішення змінити назву ПАТ «ХДІ страхування» на ПАТ «СК «Євроінс Україна» [37].

Згідно рішення загальних зборів акціонерів, що відбулися 12.04.2017 р., було прийнято рішення змінити тип Товариства з ПАТ «СК «Євроінс Україна» на ПрАТ «СК «Євроінс Україна».

Страхова компанія ПрАТ «СК «Євроінс Україна» пропонує наступні види страхових послуг:

- добровільне медичне страхування;
- добровільне страхування від нещасних випадків;
- добровільне автострахування КАСКО;
- добровільне страхування майна;
- добровільне страхування від нещасного випадку;
- страхування від вогневих ризиків;
- обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності автовласників (ОСЦПВ);
- обов'язкове страхування предмета іпотеки;
- обов'язкове страхування відповідальності власників зброї та ін.

У страховому портфелі ПрАТ «СК «Євроінс Україна» розроблені страхові програми: «Розумне КАСКО плюс (авто)»; «Все включено (авто)»; «Будинок (майно)»; «Все включено (майно)» [37].

У компанії надають індивідуальне і корпоративне страхування, страхові продукти охоплюють всі сектори страхового ринку, що відповідає стратегії компанії.

Для загальнооекономічної характеристики діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки використаємо дані фінансової звітності страховика (Додатки А, Б, В).

Розпочнемо з аналізу фінансових показників активу балансу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» (таблиця 2.5).

Згідно проведених у таблиці 2.5 розрахунків необоротні активи страхової компанії на кінець звітного періоду, у 2019 році, становили 170700 тис. грн, проти початкових 83459 тис. грн у 2016 році, тобто протягом періоду дослідження спостерігався приріст обсягів необоротних активів. Водночас, варто зауважити, що основне зростання показника відбулось за результатами діяльності у 2018 році, приріст показника склав 96,41 %, що значно перевищує рівень зростання у 2019 році (+ 4,14 %).

Щодо складових необоротних активів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017-2019 роках, то нематеріальні активи з 9321 тис. грн зросли до 16220 тис. грн, відносний приріст становив відповідно 52,54 % та 14,08 %.

Основні засоби, як ключовий структуроутворюючий фактор формування необоротних активів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2018 році з 49049 тис. грн зросли до 62622 тис. грн, але у 2019 році відбулось незначне коливання обсягів основних засобів у бік зменшення (- 4,26 %) до 59953 тис. грн.

Аналогічною була тенденція зміни показників відстрочених аквізаційних витрат страхової компанії, що в загальному у 2019 році становили 43537 тис. грн (45240 тис. грн у 2018 році та 10864 тис. грн у 2017).

Таблиця 2.5 – Аналіз показників активу балансу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки

Актив	2017 рік, тис. грн	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	Відхилення 2018/2017		Відхилення 2019/2018	
				тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи (залишкова вартість)	9321	14218	16220	4897	52,54	2002	14,08
Основні засоби	49049	62622	59953	13573	27,67	-2669	-4,26
Інші фінансові інвестиції	0	0	6331	0	-	6331	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	0	0	0	0	-	-	-
Відстрочені податкові активи	0	0	1654	0	-	1654	#ДЕЛ/0!
Відстрочені аквізаційні витрати	10864	45240	43537	34376	316,42	-1703	-3,76
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	14225	41841	43005	27616	194,14	1164	2,78
Усього за розділом I	83459	163921	170700	80462	96,41	6779	4,14
II. Оборотні активи							
Виробничі запаси	1241	1046	1107	-195	-15,71	61	5,83
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	15371	19553	16908	4182	27,21	-2645	-13,53
Дебіторська заборгованість за рахунками:							
- за бюджетом	606	18	112	-588	-97,03	94	522,22
- за виданими авансами	4490	6844	4878	2354	52,43	-1966	-28,73
- з нарахованих доходів	1063	2442	1786	1379	129,73	-656	-26,86
Інша поточна дебіторська заборгованість	7690	7813	15448	123	1,60	7635	97,72

Кінець таблиці 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Поточні фінансові інвестиції	20701	51186	9574	30485	147,26	-41612	-81,30
Гроші та їх еквіваленти	60135	35227	46178	-24908	-41,42	10951	31,09
Частка перестраховика у страхових резервах	10461	18124	41110	7663	73,25	22986	126,83
Усього за розділом II	121758	142303	137101	20545	16,87	-5202	-3,66
IV. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	4295	0	0	-4295	-100,00	0	-
Баланс	209512	306224	307801	96712	46,16	1577	0,51

Залишок коштів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у централізованих страхових резервних фондах протягом 2017-2019 років мав тенденцію до зростання, але як і у випадку зміни обсягів нематеріальних активів, основний приріст 194,14 %, був зафіксований за даними 2018 року, тоді як у 2019 він становив лише 2,78 %, проте, загальна сума показника у 2019 році склала 43005 тис. грн проти 14225 тис. грн початкових.

Щодо обсягів та структури оборотних активів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017-2019 роках, то потрібно зауважити, що ключовим їх елементом була дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, що з 15371 тис. грн (у 2017 році) зросла до 19553 тис. грн (2018 рік), та у 2019 році зменшилась на 13,53 % у порівнянні з попереднім періодом та склала 16908 тис. грн, що є позитивним зрушенням. Коливання обсягів виробничих запасів з 1241 тис. грн (2017 рік) до 1107 тис. грн (2019 рік) щодо впливу на структуру оборотних активів не мало визначального впливу.

Поточні фінансові інвестиції, які на початку періоду дослідження були для досліджуваної страхової компанії одним з основних показників формування оборотних активів (20701 тис. грн у 2017 році) у 2019 році становили лише 9574 тис. грн.

Протягом 2017-2019 років для ПрАТ «СК «Євроінс Україна» характерним є значне акумулювання грошових коштів та їх еквівалентів, у 2017 році їх сума 60135 тис. грн, перевищуючи розмір вартості основних засобів, була домінуючим елементом у структурі активів страхової компанії. В результаті змін, що були зафіксовані за період, у 2019 році обсяг грошових коштів та їх еквівалентів скоротився до 46178 тис. грн.

Загальна сума активів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017 році становила 209512 тис. грн, а у 2018 - 306224 тис. грн, що на 96712 тис. грн більше. У 2019 році цей показник змінився не суттєво (+ 0,51 %) і становив 307801 тис. грн (рисунок 2.5).

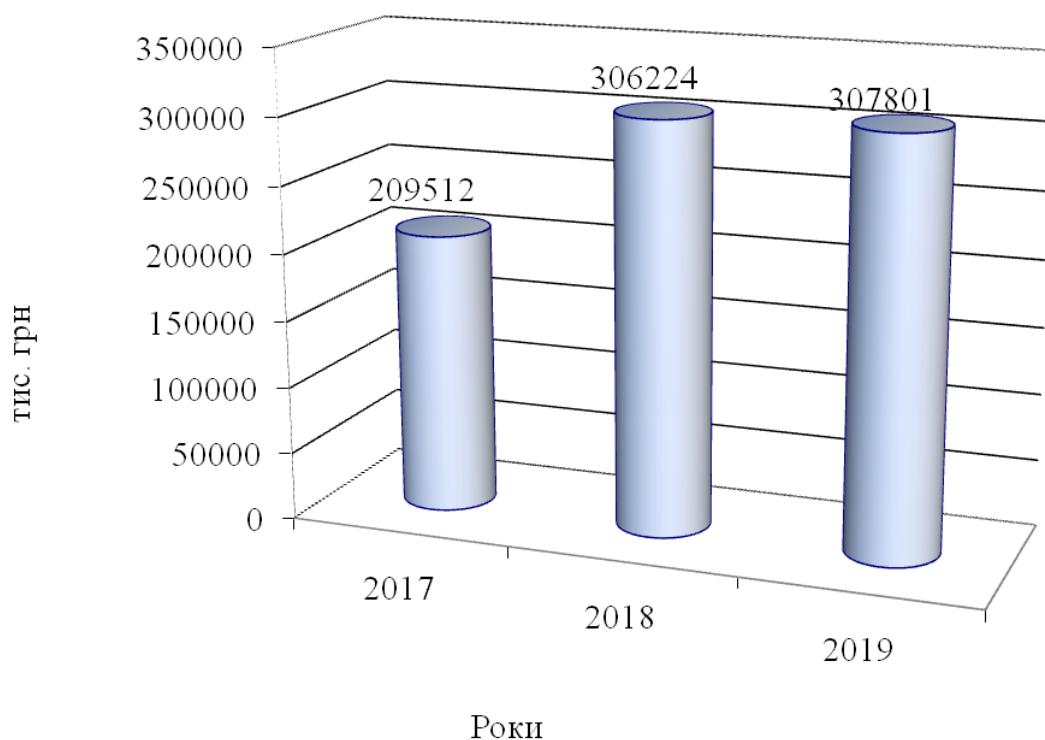

Рисунок 2.5 – Динаміка активів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017-2019 роках

Проведемо аналіз фінансових показників пасиву балансу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2015-2017 роки (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Аналіз показників пасиву балансу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки

Пасив	2017 рік, тис. грн	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	Відхилення 2017/2018		Відхилення 2019/2018	
				тис. грн	%	тис. грн	%
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	71000	72684	72684	1684	2,37	0	0,00
Капітал у дооцінках	40207	47784	49797	7577	18,84	2013	4,21
Додатковий капітал	47000	77464	89997	30464	64,82	12533	16,18
Емісійний дохід	47000	62152	62152	15152	32,24	0	0,00
Резервний капітал	1867	1867	1867	0	0,00	0	0,00
Нерозподілений прибуток (непокритий прибуток)	-91965	-115578	-132055	-23613	25,68	-16477	14,26
Інші резерви	17339	7490	10442	-9849	-56,80	2952	39,41
Усього за розділом I	85448	91711	92732	6263	7,33	1021	1,11
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	1778	3618	0	1840	103,49	-3618	-100,00
Страхові резерви	92409	161606	163752	69197	74,88	2146	1,33
Усього за розділом II	94187	165224	163752	71037	75,42	-1472	-0,89
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1809	3563	3455	1754	96,96	-108	-3,03
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1770	1849	1971	79	4,46	122	6,60
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	168	264	297	96	57,14	33	12,50
Поточна кредиторська заборгованість з оплати праці	844	1527	1094	683	80,92	-433	-28,36
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1509	2240	3538	731	48,44	1298	57,95
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	90	651	492	561	623,33	-159	-24,42
Поточні забезпечення	3505	3474	3818	-31	-0,88	344	9,90
Інші поточні зобов'язання	20182	35721	36652	15539	76,99	931	2,61
Усього за розділом III	29877	49289	51317	19412	64,97	2028	4,11
Баланс	209512	306224	307801	96712	46,16	1577	0,51

Власний капітал ПрАТ «СК «Євроінс Україна» на початок звітнього періоду у 2017 році становив 85448 тис. грн, а у 2018 році – 91711 тис. грн, що на 6263 тис. грн більше попереднього рівня. У відсотковому значенні ця сума складає + 7,33 %. Власний капітал у 2019 році склав 92732 тис. грн, що на 1021 тис. грн більше, ніж у попередньому році, тобто спостерігається загальна позитивна динаміка зростання (рисунок 2.6).

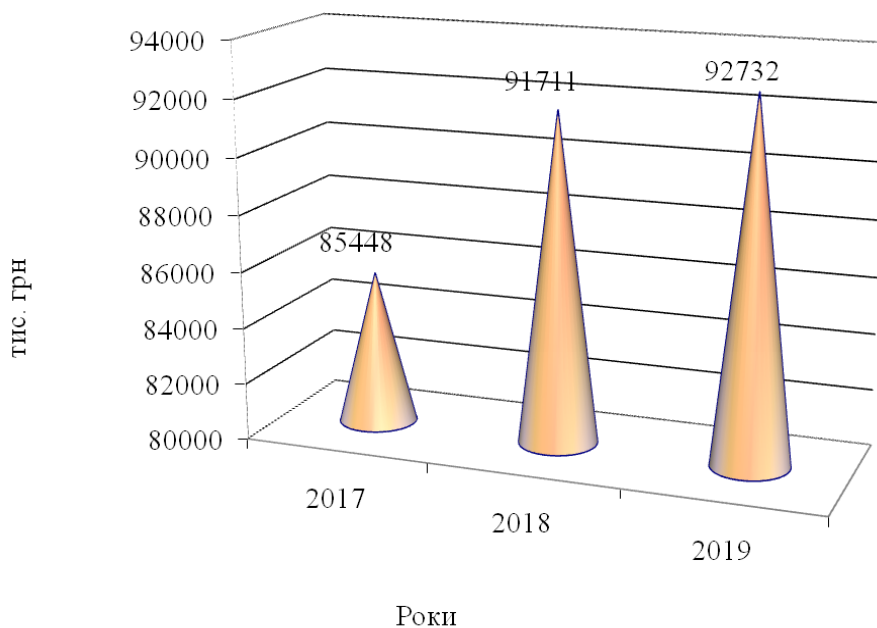

Рисунок 2.6 – Динаміка власного капіталу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017-2019 роках

Визначальними факторами описаних позитивних змін щодо власного капіталу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» було: збільшення пайового капіталу страховика, проведене власниками у 2018 році, до 72684 тис. грн проти 71000 тис. грн початкових (+1648 тис. грн); збільшення обсягів капіталу у дооцінках у 2018 році до 77464 тис. грн (у порівнянні з 47000 тис. грн) та до 89997 тис. грн у 2019 (відносні зміни відповідно склали 64,82 % та 16,18 %); отримання емісійного доходу у сумі 15152 тис. грн у 2018 році та збільшення його загального обсягу до 62152 тис. грн.

Проте, найбільш відчутний негативний вплив на загальну суму власного капіталу протягом усього періоду дослідження спричиняло нарощення обсягів непокритого збитку, що з 91965 тис. грн у 2017 році зріс до 132055 тис. грн у 2019 (річні темпи зростань становлять відповідно 25,68 % та 14,26 %).

Довгострокові зобов'язання і забезпечення на кінець звітного періоду у 2019 році становили 163752 тис. грн, проти максимальних 165224 тис. грн у 2018 році, що суттєво перевищує початкову суму 94187 тис. грн та спричинено зростанням обсягів страхових резервів з 92409 тис. грн (2017 рік) до 163752 тис. грн.

Поточні зобов'язання і забезпечення ПрАТ «СК «Євроінс Україна» на кінець звітного періоду зросли до 51317 тис. грн проти початкових 29877 тис. грн (рисунок 2.7), що було спричинено в основному зростанням обсягів інших поточних зобов'язань з 20182 тис. грн до 36652 тис. грн.

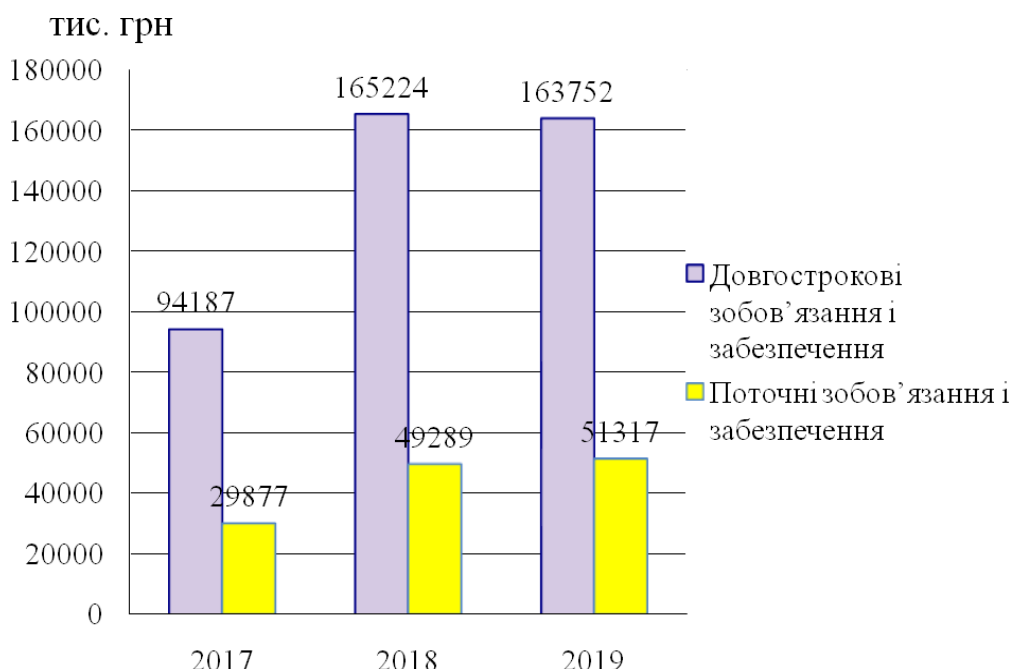

Рисунок 2.7 – Динаміка зобов'язань та забезпечень ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017-2019 роках

Діяльність страховика припускає не тільки відшкодування своїх витрат, але й одержання прибутку. Обсяг балансового прибутку страховика забезпечується доходами, які він отримує у результаті виконання як страхових, так і нестрахових операцій. Тобто, балансовий прибуток страховика складається з прибутку від страхової діяльності, прибутку від інвестування і розміщення тимчасово вільних коштів, прибутку від інших операцій.

Проаналізуємо фінансові результати ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз фінансових результатів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки

Показник	2017 рік, тис. грн	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	Відхилення 2018/2017		Відхилення 2019/2018	
				тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Чисті зароблені страхові премії	84431	173152	233491	88721	105,08	60339	34,85
Премії підписані, валова сума	145802	263268	252990	117466	80,57	-10278	-3,90
Премії, передані у перестраховування	32876	45050	39049	12174	37,03	-6001	-13,32
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	30114	51857	1245	21743	72,20	-50612	-97,60
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	1619	6791	20795	5172	319,46	14004	206,21
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	6041	12468	15242	6427	106,39	2774	22,25
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	36478	80536	111651	44058	120,78	31115	38,63
Валовий: прибуток	41912	80148	106598	38236	91,23	26450	33,00

Кінець таблиці 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	-922	-16468	1290	-15546	1686,12	17758	-107,83
Зміна інших страхових резервів, валова сума	1644	-17340	-901	-18984	-1154,74	16439	-94,80
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	-2566	872	2191	3438	-133,98	1319	151,26
Інші операційні доходи	9443	8363	19702	-1080	-11,44	11339	135,59
Адміністративні витрати	32095	36741	32973	4646	14,48	-3768	-10,26
Витрати на збут	57436	74315	102461	16879	29,39	28146	37,87
Інші операційні витрати	2516	1500	13300	-1016	-40,38	11800	786,67
Фінансовий результат від операційної діяльності:							
прибуток (збиток)	41614	40513	-21144	-1101	-2,65	-61657	-152,19
Інші фінансові доходи	14693	12791	12466	-1902	-12,94	-325	-2,54
Інші доходи	1704	891	3	-813	-47,71	-888	-99,66
Інші витрати	30	13	0	-17	-56,67	-13	-100,00
Фінансовий результат до оподаткування:							
прибуток (збиток)	-25247	-26844	-8675	-1597	6,33	18169	-67,68
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-4405	-7249	-5926	-2844	64,56	1323	-18,25
Чистий фінансовий результат:							
прибуток (збиток)	-29652	-34093	-14601	-4441	14,98	19492	-57,17

Чисті зароблені страхові премії у 2018 році зросли на 88721 тис. грн у порівнянні з попереднім роком до 173152 тис. грн, а у 2019 - збільшилися ще

на 60339 тис. грн, до рівня 233491 тис. грн, що є значним позитивним результатом від безпосередньо здійснення страхової діяльності.

Валова сума підписаних страхових премій ПрАТ «СК «Євроінс Україна» мала відповідно загальну тенденцію до збільшення. Так, у 2018 році відбулось нарощення показника на 80,57 % (на 117466 тис. грн) до 263268 тис. грн проти 145802 тис. грн початкових, хоч і у 2019 році було зафіксовано коливання у бік зменшення на -3,9 % (- 10278 тис. грн).

Премії страховика, передані у перестраховання, мали схожі напрямки змін, проте в загальному вони зросли з 32876 тис. грн до 39049 тис. грн. Зміни резерву незароблених премій, їх валова сума, зменшились з 30114 тис. грн у 2017 році до 1245 тис. грн у 2019 році. Натомість зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій була нарощена з 1619 тис. грн (2017 рік) до 20795 тис. грн (2019 рік).

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) у 2017 році становила 6041 тис. грн. У 2017 році цей показник зріс на 6427 тис. грн до 12468 тис. грн, а у 2019 році він збільшився на 2774 тис. грн та сумарно склав 15242 тис. грн.

Валовий прибуток у 2017 році становив 41912 тис. грн, а у 2018 році - 80148 тис. грн, даний показник збільшився на 91,23 %. У 2019 році він зріс до 106598 тис. грн, на 26450 тис. грн (+ 33,0 %), що є позитивним зрушенням для страхової компанії.

У 2017-2018 роках спостерігається наявність витрат від зміни інших страхових резервів на суму 922 тис. грн та 16468 тис. грн відповідно, що за результатами 2019 року страховій компанії вдалось перевести у доходи на суму 1290 тис. грн

Особливу увагу щодо структури формування фінансових результатів ПрАТ «СК «Євроінс Україна», потрібно звернути на адміністративні та збутові витрати, які, попри значні обсяги, ще й мали загальну тенденцію до зростання, що свідчить про недостатньо виважену політику витрат за цими напрямками та, на нашу думку, потребує нагального перегляду. Так, зокрема у

2017 році адміністративні витрати становили 32095 тис. грн та у 2019 році – 32973 тис. грн (проте у 2018 році було зафіксоване значне зростання до 36741 тис. грн). Щодо витрат на збут, то страховик продовжував їх нарощувати з 57436 тис. грн (2017 рік) до 102461 тис. грн (2019 рік), щорічні відносні прирости показників склали 29,39 % та 37,87 % відповідно. Це означає, що страхова компанія збільшувала свої витрати на утримання апарату управління та іншого загальногосподарського персоналу, загальнокорпоративні витрати (представницькі витрати, витрати на проведення річних зборів тощо), витрати на утримання основних засобів, нематеріальних активів загальногосподарського використання, оплату юридичних, аудиторських та інших послуг, витрати на зв'язок, на відрядження апарату управління підприємством, витрати на врегулювання спорів у судових органах і деякі інші витрати.

Інші операційні витрати у 2019 році зросли з 2516 тис. грн (2017 рік) до 13300 тис. грн.

Враховуючи значення та зміни описаних показників фінансовий результат від операційної діяльності страхової компанії залишаючись додатним у 2017, 2018 роках (41614 тис. грн та 40513 тис. грн відповідно), за результатами 2019 року став від'ємним та склав 21144 тис. грн.

Інші фінансові доходи у 2017-2019 роках коливались у межах 14693 тис. грн (2017 рік) – 12466 тис. грн (2019 рік).

В результаті описаних ключових змін показників, у 2017-2019 роках страхова компанія отримувала збиток до оподаткування на суму 25247 тис. грн та 26844 тис. грн відповідно та збиток, щовдалось суттєво зменшити до 8675 тис. грн у 2019 році.

За рахунок впливу витрат з податку на прибуток на суму 4405 тис. грн, 7249 тис. грн та 5926 тис. грн у 2017-2019 роках відповідно, чистий фінансовий результат діяльності страховика залишався від'ємним, проте в загальному його вдалось суттєво зменшити (рисунк 2.8).

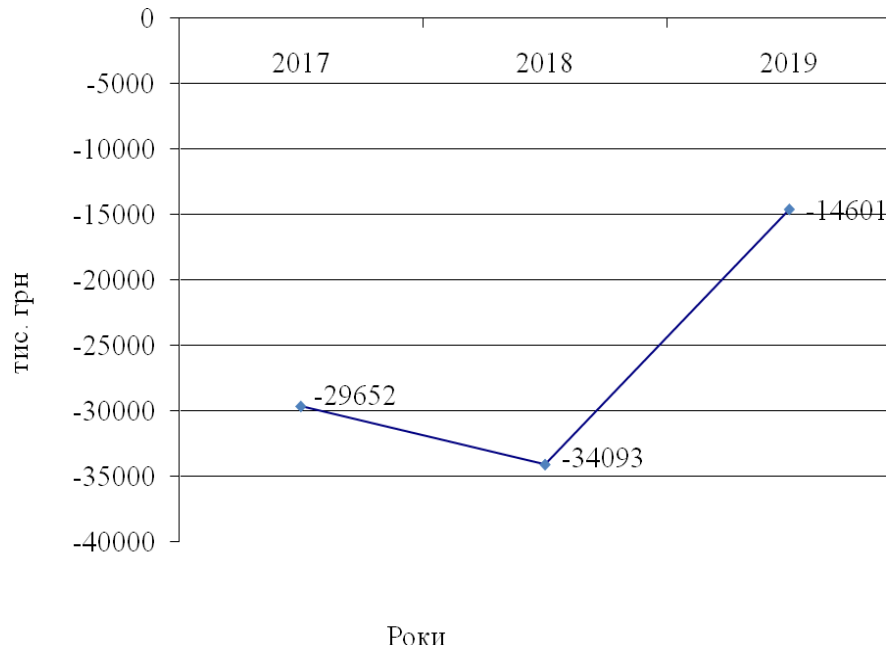

Рисунок 2.8 – Динаміка чистого фінансового результату ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017-2019 роках

Так чистий збиток з 29652 тис. грн у 2018 році із зростанням на 14,98 % досяг рівня 34093 тис. грн, натомість у 2019 його обсяг скоротився на 57,17 % та становив 14601 тис. грн.

3 Напрями удосконалення управління фінансовим потенціалом страхової компанії за матеріалами ПрАТ «СК «Євроінс Україна»

3.1 Оцінка фінансового потенціалу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки

Аналітичну оцінку ефективності фінансового управління ПрАТ «СК «Євроінс Україна» доцільно розпочати з ключових абсолютних показників страхової діяльності та фінансового забезпечення страховика за 2017-2019 роки (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Аналіз показників страхової діяльності та фінансового забезпечення ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки

Показник	2017 рік, тис. грн	2018 рік, тис. грн	2019 рік, тис. грн	Відхилення 2018/2017		Відхилення 2019/2018	
				тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Валові страхові премії	145802	263268	252990	117466	80,57	-10278	-3,90
Чисті зароблені премії	84431	173152	233491	88721	105,08	60339	34,85
Валові страхові виплати	39598	82138	114086	42540	107,43	31948	38,90
Чисті страхові виплати	36478	80536	111651	44058	120,78	31115	38,63
Страхові резерви	92409	161606	163752	69197	74,88	2146	1,33

Страхові премії характеризують обсяг коштів, отриманих страховиком за договорами страхування та перестраховування. Розмір страхових премій відображає забезпечення страховиком майбутніх виплат страхового відшкодування (страхових сум). Так, протягом аналізованого періоду спостерігається зростання обсягів страхових премій, зібраних страховиком, з 145802 тис. грн у 2017 році, до 252990 тис. грн у 2019, що водночас є меншим від показника 2018 року у 263268 тис. грн. Загальна зміна зазначеного показника є характеристикою нарощення обсягів страхових операцій ПрАТ «СК «Євроінс Україна».

Страхові виплати характеризують обсяг коштів, фактично виплачених страховиком за страховими випадками. Виплата відшкодування здійснюється за договорами страхування або, за законодавством, на основі заяв страхувальника (його правонаступника або третіх осіб, зазначених умовами договору) та страхового акту (аварійного сертифікату), що складається страховиком або уповноваженою ним особою (аварійним комісаром) у визначеній формі. Валові страхові виплати у 2017 році склали 39598 тис. грн, у 2018 році зросли до 80536 тис. грн, а в 2019 - зросли до максимального значення 111651 тис. грн.

Страхові резерви характеризують забезпечення страховиком майбутніх виплат страхового відшкодування (страхових сум). Показник визначає ступінь розміщення коштів, за рахунок яких покриваються зобов'язання страхової компанії, в інвестиційних активах та коштах.

Страхові резерви протягом 2017-2019 років мали тенденції до зростання, як і попередні показники, зокрема їх обсяг з 92409 тис. грн у 2017 році було збільшено до 161606 тис. грн у 2018 році та до 163752 тис. грн у 2019.

Далі вважаємо за доцільне дослідити основні відносні показники щодо формування та ефективності управління фінансовим потенціалом ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Аналіз показників формування та ефективності управління фінансовим потенціалом
ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки

Показник	Алгоритм розрахунку показника	2017 рік	2018 рік	2019 рік	2017/2018		2019/2018	
					Абсолютне відхилення (+,-)	Темп приросту, %	Абсолютне відхилення (+,-)	Темп приросту, %
1		2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт фінансової стабільності	Власний капітал / Позиковий капітал	0,69	0,43	0,43	-0,26	-37,93	0,00	0,00
Рентабельність (збитковість) активів	Чистий прибуток (збиток) / Активи	-0,14	-0,11	-0,05	0,03	-21,34	0,06	-57,39
Ефективність використання статутного капіталу	(Чисті страхові премії – витрати на нефінансові ресурси) / Статутний капітал	1,17	2,29	2,93	1,12	96,24	0,64	27,85
Коефіцієнт страхових виплат	Страхові виплати / Страхові премії	0,43	0,47	0,48	0,03	7,65	0,01	2,81
Дохідність інвестування страхових резервів	(Інвестиційні доходи – інвестиційні витрати) / страхові резерви	0,02	0,01	0,00	-0,01	-70,01	-0,01	-99,66
Коефіцієнт достатності страхових резервів	Страхові резерви / Страхові премії	0,63	0,61	0,65	-0,02	-3,15	0,03	5,44
Коефіцієнт термінової ліквідності	(Грошові кошти + Короткострокові фінансові інвестиції) / Страхові премії	0,55	0,33	0,22	-0,23	-40,80	-0,11	-32,86

Протягом досліджуваного періоду коефіцієнт фінансової стабільності, який характеризує співвідношення власного та позикового капіталу страховика знаходився в межах 0,43-0,69 із закріпленням спадної динаміки (рисунок 3.1), що є свідченням погіршення стабільності фінансування діяльності страхової компанії за рахунок власних джерел.

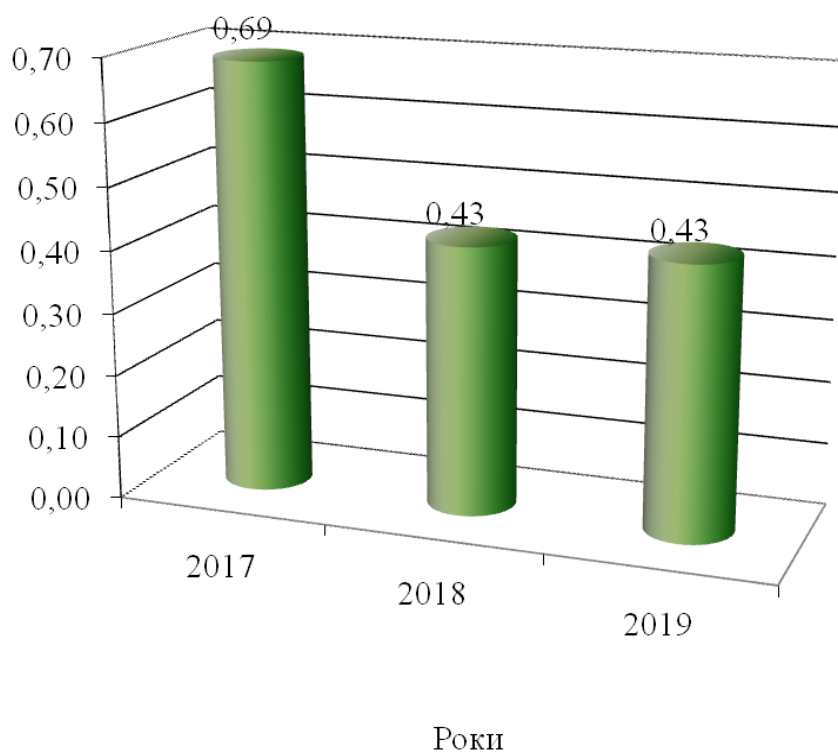

Рисунок 3.1 – Динаміка коефіцієнта фінансової стабільності
ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки

Рентабельність (збитковість) активів ПрАТ «СК «Євроінс Україна», що вказує на економічну ефективність використання наявних активів, за 2017-2019 роки з рівня -0,14 % у 2017 році змінилась спочатку до -0,11 у 2018 році, а у 2019, внаслідок описаних позитивних зрушень вдалось зменшити до -0,05 (рисунок 3.2).

Ефективність використання статутного капіталу за період дослідження зросла з 1,17 у 2017 році, спочатку до 2,29 у 2018 та в подальшому досягла значення 2,93, що свідчить про покращення ефективності використання

статутного капіталу, вкладеного власниками у страховий бізнес.

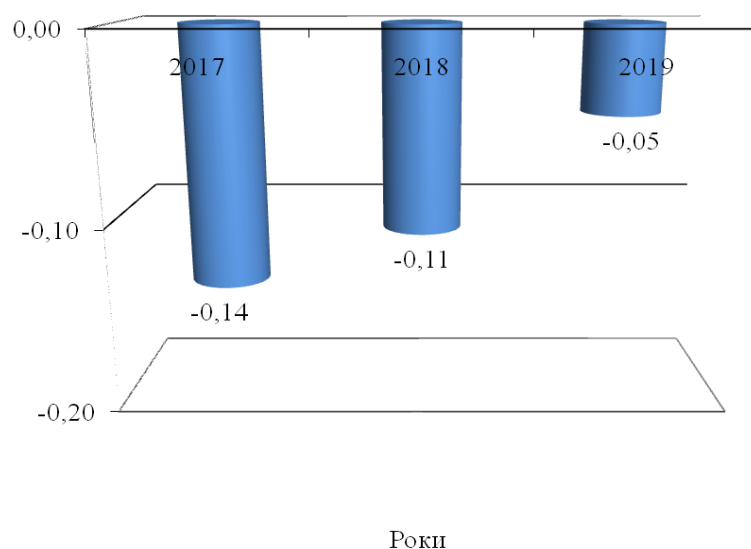

Рисунок 3.2 – Динаміка рентабельності (збитковості) активів
ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки, %

Результати аналізу вказують на достатньо високі рівні страхових виплат ПрАТ «СК «Євроінс Україна» для вітчизняного страхового ринку, що коливались в межах 43 % (2017 рік) – 48 % (2019 рік) (рисунок 3.3).

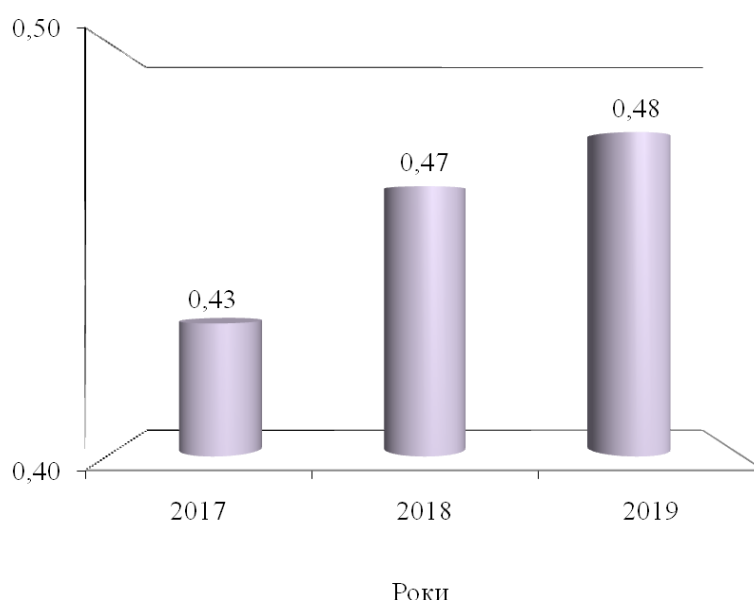

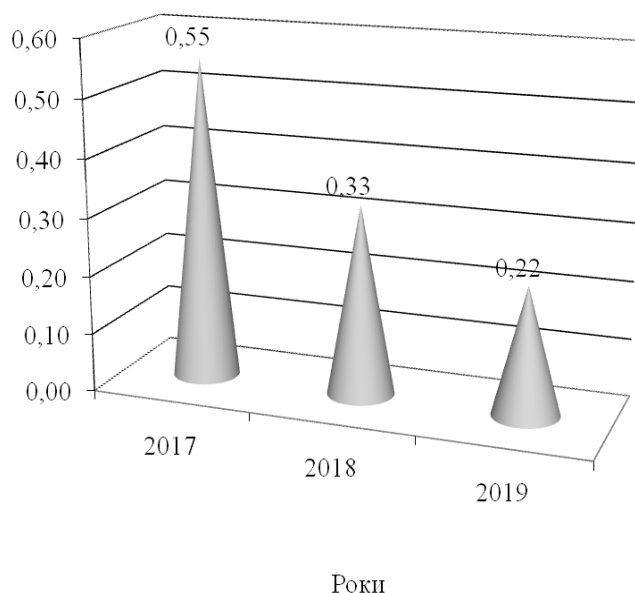
Рисунок 3.3 – Динаміка рівня страхових виплат ПрАТ «СК «Євроінс
Україна» за 2017-2019 роки

Виплати страхової компанії є основною статтею витрат і призводять до зменшення обсягів ресурсів, але в той же час є основним критерієм вибору компанії страхувальниками.

Оцінюючи дохідність інвестування страхових резервів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017-2019 роках спостерігаємо погіршення ефективності інвестиційної діяльності. Так дохідність страхових резервів з рівня 2 % у 2017 році, спочатку знизилась до 1 % (2018 рік), а у 2019 році склала 0%.

Коефіцієнт достатності страхових резервів, які формуються відповідно до загальнонаціональних вимог, попри певні коливання (у 2018 році до 0,61) несуттєво зріс з 0,63 у 2017 році до 0,65 у 2019.

Коефіцієнт термінової ліквідності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки зі значення 0,55 у 2017 році, спочатку знизився до 0,33 у 2018 та досяг мінімуму 0,22 у 2019 році (рисунк 3.4), що свідчить про суттєве зменшення можливостей покриття короткострокових платежів за рахунок грошових коштів.

Рисунк 3.4 – Динаміка коефіцієнта термінової ліквідності
ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки

В умовах ринкового середовища та посиленої конкуренції страхові компанії стикаються з багатьма ризиками, які призводять до втрати фінансової стійкості та погіршення їх діяльності. Тому, обираючи подальшу стратегію розвитку, потрібно враховувати моделі та методи моделювання та формування сценаріїв ризикових ситуацій. Одним з таких методів є SWOT-аналіз, адже він дає змогу дослідити слабкі сторони та загрози діяльності страховика і нейтралізувати їх за допомогою можливостей та сильних сторін.

Він проводиться з метою дослідження діяльності страхової компанії як господарюючої системи у певному ринковому середовищі. SWOT-аналіз – це своєрідний інструмент; він не містить остаточної інформації для прийняття управлінських рішень, але дає змогу впорядкувати процес обмірковування всієї наявної інформації з використанням власних думок та оцінок. SWOT-аналіз дає змогу формувати загальний перелік стратегій страховика з урахуванням їх особливостей – адаптації до середовища або формування впливу на нього. Широке застосування та розвиток SWOT-аналізу пояснюються тим, що стратегічне управління пов'язане з великими обсягами інформації, яку потрібно збирати, обробляти, аналізувати, використовувати, а відтак виникає потреба пошуку, розробки та застосування методів організації такої роботи.

SWOT – це аббревіатура початкових букв англійських слів:

– Strengths (сила) – сильна сторона банку, яка вигідно відрізняє його від конкурентів;

– Weaknesses (слабкості) – слабкі сторони банку порівняно з конкурентами, які він в силах покращити;

– Opportunities (можливості) – характеристика ринку, яка надає всім учасникам цього ринку можливості для розширення бізнесу;

– Threats (загрози) – характеристика зовнішнього середовища банку та можливі ризики для нього.

Методологія SWOT-аналізу допускає спочатку виявлення сильних і слабких сторін, а також загроз і можливостей, а далі – встановлення

ланцюжків та зв'язків між ними, що надалі можуть бути використані для формування стратегії банку.

SWOT-аналіз можливо провести протягом будь-якого реально існуючого часу: від 1-2 годин до кількох днів. Якщо у першому випадку висновки доводиться робити на основі експрес-опитування, то за наявності 2-5 днів є можливість завчасно вивчити документи, провести необхідні інтерв'ю, розробити модель ситуації і детально обговорити проблеми із зацікавленими особами. На основі проведеного аналізу можна виділити низку першочергових проблем, які мають бути вирішені для побудови ефективної стратегії розвитку фінансової стійкості страхової компанії в ринкових умовах.

SWOT-аналіз, як управлінський інструмент, має свої особливості:

- є початковим етапом стратегічного планування;
- є складовим етапом у процесі опрацювання стратегії страховика для забезпечення фінансової стійкості;
- є інформаційною основою для формування стратегічних проблем і альтернативних стратегічних рішень;
- передбачає спільне вивчення зовнішнього і внутрішнього середовищ страховика;
- передбачає встановлення парних комбінацій між загрозами, можливостями в зовнішньому оточенні, з одного боку, і сильними та слабкими сторонами страховика – з іншого;
- у центрі уваги – чинники, що найбільше впливають на конкурентну позицію і конкурентні переваги при формуванні фінансової стійкості страхової компанії;
- передбачає таку послідовність дослідження факторів оточення: відстежування змін факторів, аналіз стану фактору, виявлення характеру впливу фактору на фінансову стійкість, прогнозування можливих наслідків впливу фактору на діяльність страхової компанії в перспективі;
- широко застосовуються експертні оцінки;

– передбачає обов'язкову бальну оцінку чинників макросередовища, безпосереднього оточення і внутрішнього середовища.

Отже, враховуючи те, що одним з ключових інструментів у системі фінансового менеджменту суб'єктів господарювання є SWOT-аналіз, проведемо його для ПрАТ «СК «Євроінс Україна» з метою визначення зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на розвиток страховика.

Даний аналіз складається з чотирьох блоків (сильні та слабкі сторони, можливості, загрози), кожен з яких поділяється на підгрупи за різними факторами впливу.

За даними проведеного SWOT-аналізу сильні та слабкі сторони розвитку ПрАТ «СК «Євроінс Україна» відображені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Сильні та слабкі сторони розвитку ПрАТ «СК «Євроінс Україна»*

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Маркетинг	
<ul style="list-style-type: none"> - наявність великої клієнтської бази; - наявність кваліфікованих кадрів та спеціалістів у галузі маркетингу з новими поглядами на сучасні умови ринку; - вигідне співвідношення ціни та якості страхових продуктів 	<ul style="list-style-type: none"> - недостатність реклами страхових продуктів; - відсутність заходів, спрямованих на поліпшення ситуації компанії на ринку; - відділ маркетингу існує лише в основному офісі
2. Страхова діяльність	
<ul style="list-style-type: none"> - стабільне зростання надходжень за рахунок страхових премій та надання страхових послуг; - наявність достатньої кількості трудових ресурсів; - розгалужена страхова мережа; - наявність значної кількості ліцензій, що забезпечує можливості 	<ul style="list-style-type: none"> - недосконалість системи взаємодії з посередниками; - відсутність чіткої мети та стратегій; - часткове «згортання» окремих видів страхування через фінансово-політичну нестабільність

розширення асортименту та вільного маневрування на ринку	
3. Технології	
<ul style="list-style-type: none"> - високий рівень інноваційної діяльності стосовно інформаційної та клієнтської бази; - зручність, швидкість та простота електронної системи розрахунку ціни страхових продуктів; - забезпеченість новітніми технологіями для вивчення ринку та функціонування на ньому 	<ul style="list-style-type: none"> - технології, орієнтовані на страховий ринок країн Центральної та Східної Європи; - недостатність технологічного оснащення у малих представництвах компанії

*Складено автором

Ідентифіковані можливості та загрози діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» наведені у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Можливості та загрози діяльності ПрАТ «СК «Євроінс Україна»*

Можливості	Загрози
1. Політичні	
- удосконалення правової бази	- низька ефективність виконання регулюючих заходів з боку держави
2. Соціальні	
- існування значного переліку обов'язкових видів страхування в Україні, що забезпечує актуальність даних видів послуг	<ul style="list-style-type: none"> - недостатній рівень добробуту населення; - низький рівень страхової культури в країні; - висока частота шахрайських та протиправних дій зі сторони клієнтів
3. Фінансово-економічні	
- можливість зайняти певну нішу на світовому страховому ринку завдяки продажу якісних страхових продуктів;	<ul style="list-style-type: none"> - негативний фінансовий результат діяльності - зменшення рівня конкурентоздатності ключових

<ul style="list-style-type: none"> - наявність значних страхових резервів та резервного фонду, що дає перевагу серед інших страховиків в функціонуванні на страховому ринку; - розвиток страхової компанії за різними напрямками страхової діяльності; - зростання суми страхових премій; - розвиток та застосування прогресивних наукових розробок для підвищення платоспроможності та фінансової стійкості; - розвиток теоретико-методичних та практичних засад ризик-менеджменту 	<ul style="list-style-type: none"> вітчизняних сегментів страхування у цілому із впливом на діяльність компанії; - втрата переваг порівняно з потужними західноєвропейськими компаніями; - слабкий розвиток ринкової інфраструктури реалізації страхових послуг; - відсутність стратегії розвитку тарифної політики компанії; - зростання фінансових ризиків страхової діяльності
--	--

*Складено автором

Таким чином, виявлено низку причин зовнішнього та внутрішнього впливу на ефективність функціонування ПрАТ «СК «Євроінс Україна», вирішення яких потребує комплексного поєднання зусиль як зі сторони менеджменту компанії, так і державних законодавчих органів влади. Таким чином, актуальними питаннями для вирішення є: на державному рівні відредагувати законодавчо-нормативну базу відповідно сьогоденню, тим самим зробити ринок страхових послуг більш досконалим та гнучким до фінансово-економічних умов; знизити до мінімуму вплив політичних та соціальних чинників на страховий ринок, віддаючи перевагу приватним компаніям із мінімальним державним утручанням; підвищити рівень державної підтримки і податкових пільг страховим компаніям та потенційним страхувальникам; створити в компанії автоматизовану програму з адаптивного управління. Належний процес побудови адаптивного фінансового менеджменту та його застосування в управлінні страховою компанією призведе до ефективного використання фінансових ресурсів, інвестиційної привабливості та фінансової стійкості.

3.2 Організаційно-економічні засади формування та реалізації контролінгу в страховій компанії за матеріалами ПрАТ «СК «Євроінс Україна»

Страховання належить до групи найбільш рентабельних та найбільш динамічних галузей національної економіки, а страховий ринок є важливим сегментом фінансового ринку, що впливає на всі соціально-економічні процеси в державі. Підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних страхових продуктів – основа введення страхового ринку України у процес глобалізації страхових відносин.

Український ринок страхових послуг має значні можливості, проте потреби національної економіки та населення в якісних страхових послугах він задовольняє не повністю. Успішний розвиток на національному страховому ринку залежить від:

- сталості фінансового середовища господарюючих суб'єктів та населення;
- потенційних страхувальників;
- формування фінансово стійких страхових організацій;
- активізації ролі держави і її органів у зміцненні та розвитку страхового ринку;
- формування державних пріоритетів у розвитку національного страхового ринку;
- розвитку законодавчої бази страхування;
- використання сучасних методів в управлінні страховими організаціями.

В Україні, як і на світовому ринку страхування, спостерігається збільшення капіталізації національних страховиків, злиття страхового, банківського та промислового капіталів.

Розглянемо контролінг як інструмент покращення фінансового стану страхових компаній і страхового ринку в цілому.

Виникнення та еволюція фінансового контролінгу як інструмента управління, безпосередньо зумовлене розвитком та ускладненням структури ринкових відношень.

Програвання вітчизняними страховиками своїм західним колегам у результативності та темпах розвитку відбувається через позиціонування керівників страхових компаній. Воно разом із наявними перевагами інколи не передбачає кваліфікованого, соціально-економічного обґрунтування управлінських рішень.

Існує протиріччя між відповідальністю менеджера (лідера) за підготовку, ухвалення рішення і якість його виконання. Воно зумовлено, з одного боку, низькою кваліфікацією чи компетенцією, з іншого – особливостями управлінського мислення: ігноруванням причинно-наслідкових зв'язків у ланцюжку «думки – рішення – дії – результат», слабкою системою комунікації в обміні й управлінні знаннями.

У цій ситуації, одна з найпопулярніших сьогодні обліково-контрольних систем – контролінг – використовує доктрину з раннього виявлення недоліків, помилок, а також розроблення, прийняття і виконання оптимальних рішень у менеджменті страхової компанії (як система інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських процесів).

Більшість фахівців у галузі управління та фінансового менеджменту під контролінгом розуміють функціональну систему планування, контролю, аналізу відхилень, координації, внутрішнього консалтингу та загального інформаційного забезпечення керівництва суб'єкта господарювання.

Іншими словами, контролінг – це спеціальна система методів та інструментів, яка спрямована на функціональну підтримку менеджменту суб'єктів господарювання (зокрема фінансового менеджменту) і включає в себе інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль та внутрішній консалтинг.

Отже, контролінг – це система, зорієнтована на майбутній розвиток суб'єкта господарювання. Він виник похідною з бухгалтерського та фінансового обліку та має своє економічне призначення.

Призначення контролінгу в страховій компанії – забезпечити управлінців усіх рівнів своєчасною і необхідною інформацією для прийняття оптимальних рішень операційного і стратегічного характеру.

Контролінг є синтезом планування, обліку, контролю, економічного аналізу та організації інформаційних потоків, здійснює інформаційне забезпечення прийняття рішень на всіх рівнях управлінської ієрархії [60, с. 70].

Наразі нестабільне фінансово-економічне середовище змушує перетворювати страхову організацію у складну організаційну систему, яка потребує гнучкого управління. Для забезпечення керованості такої системи необхідні нові методи управління нею.

Новим інструментом в управлінні страховою організацією і стає контролінг – функціонально відокремлений напрям її фінансово-економічної роботи, що забезпечує прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень. Перебуваючи на перетині обліку, інформаційного забезпечення, контролю й координації, контролінг займає особливе місце в управлінні страховою організацією: він зв'язує всі ці функції, інтегрує та координує їх, переводячи систему управління на якісно новий рівень. Контролінг є своєрідним механізмом саморегулювання в страховій організації.

Контролінг – нове явище в страховій компанії, тому його впровадження може викликати опір. Для подолання цього опору, швидко домогтися перших результатів, а потім затвердити в компанії стабільно працюючу систему, слід проаналізувати труднощі, які можуть виникнути, їх причини та засоби, що дозволяють їм протистояти.

Впровадженню контролінгу заважають дві групи чинників: недосконалість самої моделі й соціально-психологічні чинники.

Розглянемо вплив соціально-психологічних факторів. Опір новим методам економічного аналізу може бути індивідуальним і груповим.

Джерела групового опору [29; с. 113]:

- інерція структур (структура має «вбудовану стабільність»);
- групова інерція (групові норми протидіють змінам);
- загроза статусу групи;
- загроза відносинам влади, що склалися всередині підприємства;
- загроза сформованому порядку розподілу ресурсів усередині підприємства;
- інформаційний фільтр в організації: пропонований підхід до аналізу та управління витратами не узгоджується зі знаннями й уявленнями працівників бухгалтерії і планового відділу.

Джерела індивідуального опору:

- звички і страх перед невідомістю. Люди звикли до традиційних форм звітності й методів аналізу, тому не хочуть вчитися чомусь новому. Нові методи – це невідомість, а невідомість для дуже багатьох означає ризик, тобто небезпеку. Тому потрібно організувати навчання співробітників, а потім поступово вводити нові методи. Доцільно пояснювати і показувати на прикладах переваги системи контролінгу. Також доцільно створити комп'ютерну модель для вироблення у співробітників страхової компанії навичок мислення категоріями контролінгу;
- почуття безпеки. Досвідчені співробітники будуть виступати проти нових, незнайомих їм методів, якщо впровадження цих методів стане загрозою для їхнього статусу. Тому необхідно залучити досвідчених співробітників до впровадження нової системи, щоб заздалегідь заручитися їхньою підтримкою.

Розроблення етапів формування та впровадження контролінгу в страховій компанії повинно базуватись на певних базових принципах:

1. Системності – зазначений принцип дозволяє у разі його дотримання забезпечити впровадження системи контролінгу в діяльність страхових

компаній через розгляд такого механізму як самостійної системи з відповідними їй компонентами, певною структурою, що дозволяє більш ґрунтовно здійснювати сам процес побудови контролінгу з урахуванням специфіки різнобічних підрозділів страховиків, узгодженості їх інтересів, компетентності виконавців.

2. Цілеспрямованості – зазначений принцип полягає у забезпеченні двох складових: по-перше, впровадження системи страхового контролінгу повинно бути суголосне основним напрямкам розвитку страхової компанії, за великим рахунком, зазначена система повинна сприяти реалізації стратегічних напрямків розвитку страховиків; по-друге, впроваджуючи страховий контролінгу, варто чітко розуміти, коли реалізація механізму його створення є завершеною, за якими показниками і критеріями можна стверджувати, що система страхового контролінгу перейшла з етапу формування до етапу функціонування, де перед співробітниками відповідних відділів вже ставляться інші завдання і мета діяльності такої системи знову коректується.

3. Ресурсного забезпечення – система страхового контролінгу при її запровадженні у діяльність страхової компанії на початкових етапах вимагає виділення певної сукупності різнобічних ресурсів, у тому числі фінансових, трудових, інформаційних, матеріальних, які дозволяють забезпечити практичну побудову зазначеної системи.

4. Алгоритмічності – зазначений принцип полягає у визначенні поетапної процедури впровадження страхового контролінгу з деталізацією основних процесів, відповідальних за їх реалізацію, та часових критеріїв. Варто зазначити, що цей принцип у синтезі з принципом системності дозволяють розглядати впровадження системи контролінгу в діяльність страхової компанії як цілісний план з його метою, виконавцями та чітко визначеними цільовими параметрами. Це дозволяє уніфікувати та пов'язати між собою різнобічні аспекти впровадження зазначеної системи.

5. Відповідальності – у кореляції з попереднім принципом відповідальність у процесі реалізації проектів щодо запровадження системи страхового контролінгу є одним з основних принципів, оскільки забезпечує реалізацію зазначених дій певною системою управління, що дає гарантії її ефективного запровадження через постійний моніторинг та звітування перед керівництвом страхової компанії про хід робіт щодо побудови системи страхового контролінгу. Цей принцип дозволяє встановити ієрархію відповідальності з побудовою чітко регламентованої системи підпорядкованості всіх працівників між собою, які задіяні у реалізації проекту. Зазначимо, що дотримання цього принципу дозволяє пришвидшити рівень прийняття управлінських рішень, що стосуються формування системи страхового контролінгу.

6. Ефективності – реалізація плану щодо впровадження системи страхового контролінгу завжди повинна корелювати, у першу чергу, з потенційними можливостями отримати у майбутньому певну сукупність ефектів від запровадження такої системи, саме тому механізм її реалізації повинен будуватися з урахуванням принципу ефективності та постійній звірці витрачених ресурсів, отриманих вигід з метою уникнути ситуації, за якої економічна доцільність впровадження системи контролінгу з часом виявиться мінімальною.

7. Адаптованості – система страхового контролінгу звичайно повинна впроваджуватися з урахуванням дії сучасних макроекономічних чинників та стану страхової компанії. Однак, на наше переконання, в першу чергу, створення зазначеної системи повинно адаптуватися під потреби керівництва щодо отримання нагальної різнобічної інформації. Тобто вже на стадії формування відділу контролінгу важливо визначити основні вимоги до його функціонування і відповідно до поставлених цілей вже формувати штат працівників. Звичайно адаптація системи страхового контролінгу також вимагає врахування структури страхової компанії, специфіки її роботи, кількості філіальної мережі й інших внутрішніх чинників, які

безпосередньо будуть впливати на функціонування страхового контролінгу. Якщо йдеться про страхову компанію з іноземним капіталом, то важливим аспектом також буде аналіз світових тенденцій розвитку страхового ринку, фінансового стану закордонних акціонерів, врахування їх досвіду побудови страхової діяльності в інших державах, зважання на вже діючі системи функціонування служб контролінгу в інших структурних підрозділах страховиків у зарубіжних країнах.

8. Динамічності – страховий контролінг є відкритою системою, яка постійно розвивається, тому під час її розбудови варто враховувати такий аспект. Це обумовлює необхідність у процесі її впровадження постійно вносити корективи у план реалізації, які є позитивними і привнесуть лише підвищення якості функціонування зазначеної системи у майбутньому. Саме тому постійне обговорення різнобічних аспектів впровадження системи контролінгу з різним фахівцями та директорами окремих відділів страхової компанії лише може привнести позитивні ефекти у діяльність майбутньої системи.

9. Оптимальності – суть зазначеного принципу полягає у дотриманні найкращих варіантів запровадження системи страхового контролінгу в діяльність страхової компанії.

Такий підхід дозволяє враховувати не найкращий варіант організації відділу страхового контролінгу, а акцентувати увагу саме на основній меті формування контролінгу – підвищення якості управління. Оптимальність механізму запровадження системи страхового контролінгу полягає також у пошуку найбільш ефективних шляхів досягнення окресленого результату в системі «результат – витрати».

10. Узгодженості інтересів – система страхового контролінгу складається з різнобічних компонентів та загалом пов'язує діяльність багатьох відділів та структурних підрозділів страховиків. Саме врахування їх потреб та акцентування на особливостях функціонування таких елементів дає

змогу чітко окреслити бажання та об'єктивні вимоги працівників цих підрозділів щодо функціонування системи страхового контролінгу.

Важливим також є розуміння ролі зазначеної системи у розвитку страхової компанії всіма топ-менеджерами компанії, що дозволяє нівелювати можливості передачі окремих функцій певних підрозділів до виконання працівникам відділу контролінгу, які їм не притаманні. Саме формування цілісного підходу до запровадження системи страхового контролінгу в діяльність страховиків та його усвідомлення всіма основними топ-менеджерами компанії дає змогу надати їм можливість використовувати додаткові можливості такої системи для розвитку підпорядкованих ним підрозділів, допомогти зробити свій внесок у формування такої системи з урахуванням вже набутого управлінського досвіду. Тобто формування системи страхового контролінгу є не лише предметом роботи вищого керівництва страхової компанії, а у першу чергу повинно враховувати і пропозиції менеджерів середньої ланки, які також виконують значну аналітичну роботу та рекомендації яких можуть мати більш практичний характер для організації роботи відділів контролінгу в межах функціонування страхової компанії.

11. Інформаційного забезпечення – фактично вся система страхового контролінгу формується з метою оброблення інформаційних даних різнобічного характеру та надання отриманих опрацьованих даних керівництву страхової компанії. Саме тому вчасність отримання первісної інформації від різних структурних підрозділів є дуже важливою, оскільки сам відділ контролінгу продукує вже вторинну інформацію. Формування системи інформаційного забезпечення роботи зазначеного відділу вимагає також розроблення системи обігу даних у межах функціонування страховика. Важливого аспекту в контексті зазначеного принципу, набувають питання формування інформаційних технологій формування, надсилання, оброблення та передачі інформації різнобічного характеру. Тому створення такої ефективно діючої системи обігу управлінської інформації дозволяє

швидше приймати рішення з урахуванням мінливих особливостей розвитку фінансового ринку, що в кінцевому випадку покращує якість управління страховою компанією. Варто розуміти, що не доопрацювання в системі формування інформаційних технологій оброблення інформації може знизити якість роботи самого відділу контролінгу та впливати на його ефективність як інфраструктурної складової процесу управління.

12. Моніторингу – загалом моніторинг є функцією системи контролінгу, однак у контексті дослідження особливостей запровадження механізму зазначеної системи у діяльність страхової компанії, на наш погляд, варто розглянути моніторинг як принцип побудови зазначеного механізму, оскільки акцент робиться не на моніторингу діяльності окремих структурних підрозділів страхової компанії, а увага концентрується на об'єктивній передумові виконання постійного моніторингу при формуванні системи страхового контролінгу, що вимагає створення групи відповідальних осіб, які постійно відстежують терміни впровадження такої системи, аналізують план її створення та порівнюють фактичні дії із запланованими. Такий підхід дозволяє забезпечити правильний підхід до формування відділів страхового контролінгу з урахуванням тих проблем, що виникають як під час його створення, так і на початкових етапах функціонування.

Оскільки зазначена система є універсальною і за своєю сутністю повинна взаємодіяти фактично з усіма відділами, філіями та структурними підрозділами страхової компанії, то моніторинг її функціонування, особливо на перших стадіях роботи, є дуже важливим та доцільним, тому що дає змогу виявити ті проблеми, які можуть виникати у процесі взаємодії з іншими структурними одиницями страховиків та вчасно їх вирішувати.

Формування структури контролінгу дозволить контролерам підрозділів обмінюватися необхідною інформацією в оперативному порядку, а також призведе до ефективного планування та реалізації заходів із розвитку

економічного потенціалу та усунення причин невідповідності його стану рівню використання.

Запропоновану управлінську концепцію для ПрАТ «СК «Євроінс Україна» слід вводити поступово, оскільки в страховій організації відсутній досвід побудови таких систем. Тому, на першому етапі доцільно запросити консультанта з контролінгу або залучити на штатну роботу відповідного фахівця (рисунок 3.5).

Рисунок 3.5 – Етапи формування контролінгу у ПрАТ «СК «Євроінс Україна» (запропоновано автором)

Коли служба контролінгу розпочне роботу, її завданням стане розроблення системи внутрішньофірмового контролінгу розвитку економічного потенціалу ПрАТ «СК «Євроінс Україна». При цьому створена система не повинна бути остаточно сформованою, оскільки вона повинна реагувати на постійно мінливі фактори внутрішнього і зовнішнього оточення компанії.

Розвиток економічного потенціалу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» є процесом управління шляхом усунення причин невідповідності наявних можливостей страхувика вимогам зовнішнього середовища. Причому необхідно пам'ятати, що наявність великого економічного потенціалу не може свідчити про ефективність його використання. При цьому його елементи (трудовий, фінансовий, інвестиційний) не повинні розглядатися окремо, а покликані працювати в сукупності на досягнення поставленої мети. Тільки так можна досягти синергетичного ефекту в розвитку ПрАТ «СК «Євроінс Україна». У зв'язку з цим можна запропонувати структурно-логічну послідовність формування контролінгу ПрАТ «СК «Євроінс Україна», спрямованого на розвиток економічного потенціалу та основних його складових – трудового, інвестиційного та фінансового (рисунок 3.6).

Враховуючи усталену практику поділу контролінгу на різновиди, зокрема на стратегічний контролінг, який має на меті забезпечення виживання суб'єкта господарювання і відслідковування руху компанії до певної стратегічної мети розвитку, та на контролінг оперативний, мета якого полягає у створенні системи управління для успішного виконання поточних завдань, визначимо основні завдання цих його різновидів з огляду на специфіку страхової діяльності.

Основними напрямками стратегічного контролінгу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» в контексті підвищення рівня фінансового потенціалу можна вважати:

- участь у формуванні стратегічних цілей та визначенні цільових стратегічних орієнтирів діяльності страхової компанії;

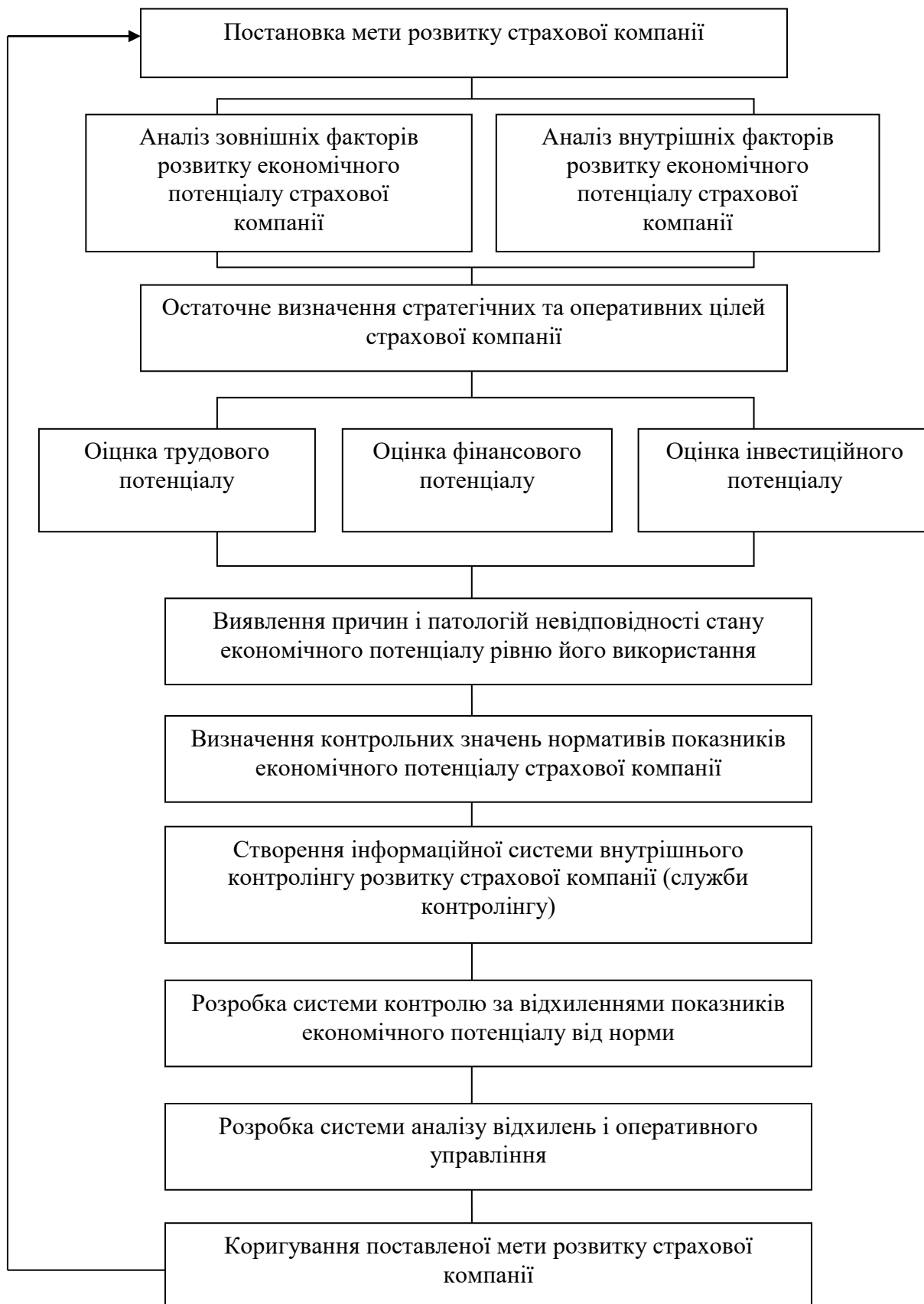

Рисунок 3.6 – Структурно-логічна послідовність формування контролінгу
ПрАТ «СК «Євроінс Україна» (розроблено автором)

- контроль процесу реалізації загальної стратегії ПрАТ «СК «Євроінс Україна»;
- координацію етапів стратегічного управління страховою компанією як цілісного процесу;
- підготовку альтернативних стратегій розвитку ПрАТ «СК «Євроінс Україна»;
- здійснення стратегічного аналізу зовнішнього середовища та тенденцій зміни грошових потоків;
- інформаційне забезпечення процесу стратегічного управління ПрАТ «СК «Євроінс Україна»;
- розроблення системи показників, визначення рівня досягнення встановлених стратегічних цілей;
- аналіз впливу виявлених відхилень на виконання стратегічних планів та розробку заходів щодо усунення небажаних відхилень.

До стратегічних цілей ПрАТ «СК «Євроінс Україна» можуть бути віднесені: розробка базової ділової стратегії, створення та впровадження нових страхових продуктів і відповідної тарифної політики, впровадження нових технологій, навчання персоналу, залучення додаткового капіталу, освоєння нових сегментів страхового ринку, вдосконалення організаційної структури, оптимізація нових каналів збуту тощо.

Мета оперативного контролінгу – створення системи управління досягненням поточних цілей суб'єкта господарювання, а також забезпечення ухвалення своєчасних рішень з оптимізації співвідношення “витрати-прибуток”.

Серед основних напрямів оперативного контролінгу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» в контексті підвищення рівня фінансового потенціалу слід виділити такі:

- координацію дій підрозділів у процесі розробки та реалізації оперативних планів страхової компанії;

- аналіз впливу відхилень, виявлених за результатами діяльності, на виконання поточних планів страховика;
- аналіз динаміки грошових потоків та факторів, що впливають на неї;
- інформаційне забезпечення процесу оперативного управління страховою компанією;
- розробку заходів і підготовку пропозицій, спрямованих на поліпшення поточної фінансової діяльності;
- здійснення контролю за реалізацією оперативних завдань страховика.

Таким чином, контролінг (стратегічний чи оперативний) повинен бути невід’ємною частиною функціонування ПрАТ «СК «Євроінс Україна», виконувати роль “функціонального центру”, який забезпечує структурування та організацію всіх різновидів діяльності страхової компанії. Цей “функціональний центр” контролює, координує, інтегрує процеси, які відбуваються всередині страхової компанії, для досягнення та постійного підтримання високого рівня фінансового потенціалу страховика.

Висновки

На основі аналітичного узагальнення інформаційних джерел визначено різноманітність підходів як до трактування базового поняття «потенціал» загалом так і похідного від нього — "фінансовий потенціал". Підтримуємо думку науковців щодо виділення трьох основних підходів до розуміння потенціалу: ресурсного; соціальнооспрямованого та результативного.

Вивчення проєкції потенціалу щодо фінансових аспектів засвідчило, що в цілому фінансовий потенціал як економічна категорія характеризується наступними специфічними ознаками: має аналоги в інших науках; відображає об'єктивно існуючі відносини різних економічних суб'єктів щодо формування, розподілу і використання фінансових ресурсів з огляду на існуючі для них фінансові можливості; постійно розвивається, тобто розширює свої межі в результаті урізноманітнення видів фінансових ресурсів та появи нових фінансових можливостей, зокрема під впливом інформаційних технологій.

На основі проведених теоретичних узагальнень обґрунтовано, що фінансовий потенціал є сукупністю грошових коштів та надходжень, які є в розпорядженні суб'єкта господарювання і можуть залучатися нею для виконання фінансових зобов'язань, здійснення поточних та майбутніх витрат і стимулювання працівників.

Конкретизовано значення та зміст поняття "фінансовий потенціал страхової компанії", який розглядається як найбільш важлива складова ресурсного потенціалу страховика та є сукупністю тимчасово вільних коштів, що знаходяться в обігу у страхової компанії та використовуються для здійснення страхової, інвестиційної та фінансової діяльності.

А фінансові ресурси страхової організації, розглядаються як структуроутворюючий елемент її фінансового потенціалу. Зауважено, що страхова компанія володіє певними фінансовими ресурсами, інвестування

яких є джерелом інвестиційного доходу. За рахунок фінансових ресурсів страховик виконує свої зобов'язання перед страхувальниками, може стабілізувати власний фінансовий стан, зменшити інфляційний тиск, пропонувати на страховому ринку менш прибуткові види страхових послуг.

Зосереджена увага на особливостях управління фінансовими потоками в системі управління фінансовим потенціалом страхової компанії, ключовими з яких є ризиковий характер руху фінансових ресурсів; різноманітність грошових потоків, які визначають джерела формування і напрямки використання фінансових ресурсів; відображають результат здійснення діяльності, що виражається у формуванні прибутку чи збитку; розгалуженість та багатогранність розподілу грошових коштів між учасниками страхових відносинах.

Для деталізації сутнісних характеристик й значення фінансових потоків страхових компаній у теоретичній та практичній площині, побудовано спрощену схему кругообігу грошових коштів страховика, де наведено напрями руху грошових потоків, які пов'язані із формуванням фінансового капіталу та акцентовано увагу, що поряд з грошовими потоками від інвестиційної та фінансової діяльності, найбільші грошові потоки вітчизняними страховиками формуються від здійснення страхової діяльності.

Зосереджена увага на необхідності раціонального співвідношення між обсягом формування та використання капіталу страховика з метою оптимізації фінансових ресурсів для зміцненні фінансового стану та нарощення фінансового потенціалу страховика, що обумовлюється не лише специфікою діяльності страхової компанії, а стадією її життєвого циклу та кон'юнктурою товарного та фінансового ринків.

В результаті чого системної важливості набуває необхідність обґрунтування теретико-методичних та організаційно-економічних засад управлінської діяльності у сфері формування та нарощення потужностей фінансового потенціалу вітчизняних страхових компаній в умовах фінансової нестабільності.

У складі фінансового механізму потенціалу страхової компанії визначено методи формування капіталу страхової компанії за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел, основні завдання управління капіталом страхової організації та проведено ранжування завдань, що розв'язуються на різних рівнях управління капіталом страховика.

В загальному, управління капіталом страховика – це діяльність, спрямована на формування оптимального співвідношення власного та залученого капіталу, забезпечення ефективнішого використання власного капіталу, розміщення акумульованих страхових резервів із урахуванням принципів безпечності, прибутковості, ліквідності та диверсифікованості.

Комплексний підхід до аналізу грошових потоків страхової компанії дозволяє стверджувати про можливу одночасну ефективність її операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Досліджуючи функціональні та структурні зміни, виникає можливість покращити фінансову діяльність страхової компанії і отримати джерела для підвищення рівня фінансової стійкості. На основі аналізу фінансових потоків можна стверджувати про доцільність оптимізації будь-яких напрямків діяльності страховика, тобто можна узагальнити, що для вибору ефективної політики формування капіталу і використання фінансових ресурсів важливо правильно збалансувати співвідношення критеріїв дохідності і ризику, адже кругообіг капіталу може обслуговувати різна маса поточних активів, з різноманітною комбінацією майнових благ з погляду їх ліквідності, а також різним характером співвідношення джерел їх фінансування.

Результати аналізу сучасного стану розвитку страхового ринку України дозволяють зробити наступні висновки, що ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2019 становила 233, у тому числі СК "life" – 23 компанії, СК "non-life" – 210 компанія. Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення.

За 2019 рік частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,3%, що на 0,1 в.п. менше в порівнянні з 2018 роком; частка чистих страхових премій у відношенні до ВВП залишилась на рівні 2018 року та становила 1,0%.

У порівнянні з 2018 роком на 3 633,7 млн грн (7,4%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 5 161,7 млн грн (15,0%).

Збільшення валових страхових премій відбулося по таким видам страхування: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") (збільшення валових страхових платежів на 2 135,1 млн грн (16,5%)); медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 983,6 млн грн (28,2%)); страхування життя (збільшення валових страхових платежів на 717,9 млн грн (18,4%)); страхування медичних витрат (збільшення валових страхових платежів на 539,6 млн грн (40,1%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (збільшення валових страхових платежів на 249,2 млн грн (5,5%)); страхування майна (збільшення валових страхових платежів на 164,6 млн грн (2,6%)); страхування від нещасних випадків (збільшення валових страхових платежів на 118,0 млн грн (6,7%)). Водночас, зменшилися валові страхові премії зі страхування фінансових ризиків (зменшення валових страхових платежів на 737,9 млн грн (14,4%)); авіаційне страхування (зменшення валових страхових платежів на 338,0 млн грн (32,4%)); страхування відповідальності перед третіми особами (зменшення валових страхових платежів на 328,5 млн грн (12,8%)); страхування вантажів та багажу (зменшення валових страхових платежів на 64,0 млн грн (2,2%)).

Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за 2019 рік становила 74,7%, що на 5,0 в.п. більше в порівнянні з 2018 роком.

Протягом аналізованого періоду зменшилась кількість укладених договорів страхування на 4 153,8 тис. одиниць (або на 2,1%), при цьому на

330,4 тис. одиниць (або на 0,5%) зросла кількість договорів з добровільного страхування, в тому числі зросла кількість укладених договорів страхування медичних витрат на 2 023,9 тис. одиниць (або на 45,4%), кількість укладених договорів страхування відповідальності перед третіми особами зросла на 942,0 тис. одиниць (або на 58,6%), кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків зменшилась на 3 507,5 тис. одиниць (або на 9,3%). Кількість укладених договорів з обов'язкового страхування зменшилась на 6 369,1 тис. одиниць (або на 4,8%) за рахунок зменшення кількості договорів страхування від нещасних випадків на транспорті на 6 929,9 тис. одиниць (5,6%).

Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з 2018 роком збільшився на 1 474,9 млн грн (11,5%), обсяг чистих страхових виплат збільшився на 1 607,9 млн грн (12,9%). Збільшилися валові страхові виплати з таких видів страхування, як: автострахування (збільшення валових страхових виплат на 883,1 млн грн (15,1%)), медичне страхування (збільшення валових страхових виплат на 507,4 млн грн (24,2%)), страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових виплат на 92,8 млн грн (76,0%)).

Водночас, зменшилися валові страхові виплати зі страхування майна (зменшення валових страхових виплат на 263,1 млн грн (18,5%)), страхування життя (зменшення валових страхових виплат на 129,0 млн грн (18,3%)).

Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2018 року збільшився на 1,0 в.п. та становив 27,1%. Рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2019 становив 35,5%, що менше на 0,6 в.п. у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Високий рівень валових та чистих страхових виплат спостерігається з медичного страхування – 58,2% та 61,0%, за видами добровільного особистого страхування – 36,1% та 40,0%, за видами недержавного обов'язкового страхування – 39,0% та 39,4% відповідно.

Операції вихідного перестраховування за 2019 рік зменшились на 6,8% з 17 940,7 млн грн до 16 713,4 млн грн за рахунок зменшення на 1 528,0 млн грн (10,2%) обсягів перестраховування із страховиками-резидентами.

При цьому, операції з перестраховування із страховиками-нерезидентами збільшились на 300,7 млн грн (10,0%).

Страхові резерви станом на 31.12.2019 зросли на 2 583,2 млн грн (9,6%) у порівнянні з аналогічною датою 2018 року, при цьому резерви зі страхування життя зросли на 938,6 млн грн (10,1%), технічні резерви – на 1 644,6 млн грн (9,3%).

У порівнянні з аналогічною датою 2018 року збільшились такі показники, як загальні активи страховиків на 373,5 млн грн (0,6%), з них активи, визначені законодавством для покриття страхових резервів – на 3 943,4 млн грн (9,7%).

Оцінка фінансового потенціалу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки на основі абсолютних показників та відносних коефіцієнтів, вивчення їх стану та динаміки, засвідчила, що не зважаючи на високий рівень фінансової забезпеченості страхової діяльності, погіршення фінансової стійкості страховика та зниження переважної більшості ключових показників ефективності управління фінансовим потенціалом, що потребує системної виваженої роботи у даній сфері.

Так, протягом аналізованого періоду спостерігається постійне стабільне зростання обсягів страхових премій, зібраних страховиком, з 155392 тис. грн у 2017 році, до 165429 тис. грн у 2018 та до 197357 тис. грн. у 2019, що є загальною характеристикою нарощення обсягів страхових операцій. Страхові виплати у 2017 році склали 23621 тис. грн. У 2018 році зросли до 25917 тис. грн, а в 2019 - зросли до 36478 тис. грн. Страхові резерви протягом 2017-2019 років мали тенденції до зростання, як і попередні показники, зокрема їх обсяг з 82130 тис. грн у 2017 році було збільшено до 83396 тис. грн у 2018 році та до 109748 тис. грн у 2019.

Щодо ключових відносних показників, то зокрема рентабельність активів ПрАТ «СК «Євроінс Україна», яка вказує на економічну ефективність використання наявних активів, за 2017-2019 роки з рівня 3,56 % у 2017 році знизилась спочатку до 0,07 % у 2018 році, а у 2019, внаслідок понесених збитків, характеризувалась від'ємним рівнем, та свідчила про збитковість активів страховика на рівні 15,15 %.

Результати аналізу вказують на достатньо невисокі рівні страхових виплат протягом усього періоду, в межах 15-18 %. Оцінюючи дохідність інвестування страхових резервів ПрАТ «СК «Євроінс Україна» у 2017-2019 роках спостерігаємо погіршення ефективності інвестиційної діяльності. Так дохідність страхових резервів з рівня 41 % у 2017 році, спочатку знизилась до 35 % (2018 рік), а у 2019 році склала лише 15 %.

Коефіцієнт термінової ліквідності ПрАТ «СК «Євроінс Україна» за 2017-2019 роки з незмінного високого значення 0,94 у 2017 та 2018 роках, в 2019 році знизився до 0,41.

На основі проведеного неформалізованого аналізу ефективності управління фінансовим потенціалом ПрАТ «СК «Євроінс Україна» процедурами SWOT-аналізу виділено сильні та слабкі сторони діяльності страховика, існуючі потенційні можливості та загрози успішного розвитку на вітчизняному страховому ринку, що можуть слугувати базою для удосконалення управління фінансовим потенціалом страхової компанії на тактичному та стратегічному рівні, коригування існуючої стратегії розвитку.

У роботі дістали подальшого розвитку організаційно-економічні засади формування та реалізації контролінгу в страховій компанії у контексті підвищення ефективності механізму управління фінансовим потенціалом страховика на основі конкретизації сутності та змісту контролінгу у страховій компанії.

Визначено, що контролінг є системою сервісу для менеджменту, що використовує керівник під час розроблення планів діяльності страхової

компанії й отримує із системи контролінгу інформацію, яка використовується під час ухвалення рішень.

Призначення контролінгу в страховій компанії – забезпечити управлінців усіх рівнів своєчасною і необхідною інформацією для прийняття оптимальних рішень операційного і стратегічного характеру.

Доведено, що розроблення етапів формування та впровадження контролінгу в страховій компанії повинно базуватись на певних базових принципах: системності, цілеспрямованості, ресурсного забезпечення, алгоритмічності, відповідальності, ефективності, адаптованості, динамічності, оптимальності, узгодженості інтересів, інформаційного забезпечення, моніторингу.

Система внутрішньofірмового контролінгу страхової організації відрізняється від аналогів на інших підприємствах через специфіку формування елементів потенціалу компанії. Упровадження запропонованої системи в страховій організації дозволить досягти більш ефективного управління компанією, що збільшить її конкурентоспроможність на ринку.

Акцентована увага, на необхідності поетапного введення управлінської концепції контролінгу у практику функціонування досліджуваного ПрАТ «СК «Євроінс Україна», з метою чого конкретизовано етапи формування контролінгу, де першочерговим визначено етап проведення консультацій щодо питань внутрішньofірмового контролінгу, з подальшим навчанням персоналу та введенням посади головного контролера, а в подальшому формування служби контролінгу, що може бути модифікована в управління контролінгу. Основним завданням роботи яких стане розроблення системи внутрішньofірмового контролінгу розвитку економічного потенціалу страховика та основних його складових – трудового, інвестиційного та фінансового, що забезпечує формування динамічного інформаційного підґрунтя для ідентифікації раціональних шляхів удосконалення існуючих і вироблення нових методів та інструментів впливу

на рівень фінансового забезпечення у поточному та перспективному періодах.

До стратегічних цілей ПрАТ «СК «Євроінс Україна» можуть бути віднесені: розробка базової ділової стратегії, створення та впровадження нових страхових продуктів і відповідної тарифної політики, впровадження нових технологій, навчання персоналу, залучення додаткового капіталу, освоєння нових сегментів страхового ринку, вдосконалення організаційної структури, оптимізація нових каналів збуту тощо.

Серед в контексті підвищення рівня фінансового потенціалу слід виділити такі: основних напрямів оперативного контролінгу ПрАТ «СК «Євроінс Україна» координацію дій підрозділів у процесі розробки та реалізації оперативних планів страхової компанії; аналіз впливу відхилень, виявлених за результатами діяльності, на виконання поточних планів страховика; аналіз динаміки грошових потоків та факторів, що впливають на неї; інформаційне забезпечення процесу оперативного управління страховою компанією; розробку заходів і підготовку пропозицій, спрямованих на поліпшення поточної фінансової діяльності; здійснення контролю за реалізацією оперативних завдань страховика.

Отже, проведенні досліджень, у дипломній роботі висвітлено науково-практичні рекомендації, в результаті застосування яких страховими компаніями буде забезпечено досягнення відповідного рівня фінансової стабільності та конкурентоспроможності, нарощення фінансового потенціалу, досягнення мети, динамічного розвитку та протидії різноманітним ризикам, посиленню своїх позиції на ринку фінансових послуг.

Список використаної літератури

1. Абалкин, Л. М. Диалектика социалистической экономики [Текст] / Л. М. Абалкин – М. – 1981. – 351 с.
2. Азаренкова Г.М. Фінансові потоки в системі економічних відносин: монографія / Г.М. Азаренкова. – Х. : ВД«ІНЖЕК», 2006. – 328 с.
3. Артем'єв Б. В. Аналіз сучасних підходів до визначення сутності економічного потенціалу [Електронний ресурс] / Б. В. Артем'єв // Режим доступу:
http://www.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VSUNU/2011_8_1/Artemev.pdf
4. Архипов А.П. Финансовый менеджмент в страховании : учебник / А.П. Архипов. - М. : Финансы и статистика; ИНФРА-М, 2010. - 320 с.
5. Базилевич, В. Д. Страхування [Текст] : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2008. – 1019 с.
6. Баранова В.Г. Страховий капітал: проблеми формування / В.Г. Баранова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
[http://91.90.15.82:8080/jspui/bitstream/123456789/173/1/Baranova% 20V.G..pdf](http://91.90.15.82:8080/jspui/bitstream/123456789/173/1/Baranova%20V.G..pdf).
7. Беляков Д. Е. Развитие социально-экономического потенциала регионов в условиях рыночной экономики [Текст] : дис. канд. экон. наук : 08.00.05 :/ Д. Е. Беляков. – Москва. – 2001. – 165 с.
8. Бланк И.А. Финансовый менеджмент : учеб. курс. /И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2001. – 528 с.
9. Боронос В.Г. Фінансовий потенціал території удержавній фінансовій політиці: методологія і практика управління: дисертація... д-ра. економ. наук, спец.: 08. 00. 08 — гроші, фінанси і кредит / В.Г. Боронос. — Суми: ДВНЗ "УАБС НБУ", 2012. — 449 с.

10. Бутиріна В.М. Управління фінансовою стійкістю страхових організацій / В.М. Бутиріна, О.К. Литвинова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. - 2012. - № 6. - С. 41-47.
11. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / Уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. — К.; Перун: Перун, 2005. — 1728 с.
12. Викиданець І. В. Методи оптимізації структури капіталу підприємства [Електронний ресурс] / І.В. Викиданець. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vdnuet/econ/2009_3/27.pdf.
13. Возняк Г. В. Фінансовий потенціал регіону та проблеми його оцінки [Електронний ресурс] / Г.В. Возняк // Режим доступу : http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/66671.doc.htm
14. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій: навч. посіб. / О.О. Гаманкова. — КНЕУ, 2007. — 328 с.
15. Головач В. Аудит: теневая экономика // В. Головач // Деловая Украина. – 1996. – № 43.
16. Голодова Ж. Г. Формирование и управление финансовым потенциалом региона в целях обеспечения его экономического роста [Текст] : дис. ... доктора экономических наук : 08.00.10 / Ж. Г. Голодова // Москва, 2010. – 446 с.
17. Деєва Н. Механізм функціонування приватних і публічних акціонерних товариств: відмінності і проблеми / Н. Деєва // Економічний аналіз. – 2010. – № 7. – С. 257-261
18. Джаин И. О. Оценка трудового потенциала: Монография [Текст] / И. О. Джаин. – Сумы: ИТД «Университетская книга», – 2002. – 250 с.
19. Добош Н.М. Основні принципи формування та управління капіталу страхових організацій / Н. М. Добош // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 132-140.

20. Дропа Я.Б. Визначення оптимальної структури оборотного капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності / Я.Б. Дропа // Вісник Львівської державної фінансової академії : зб. наук. праць. Серія : Економічні науки. – 2005. – № 9. – С. 361-368.

21. Журавльова О. Є. Особливості організації фінансів страхових компаній / О. Є. Журавльова // Формування ринкової економіки : зб. наук. праць / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» – 2012. – Спец. вип.: Страховий ринок України в умовах фінансової глобалізації. – С. 140–147.

22. Игнатенко Н.Г. Природно-ресурсный потенциал территории: геог-рафический анализ и синтез [Текст] / Н. Г. Игнатенко, В. П. Руденко. – Львов: Вища школа, 1986. – 163 с.

23. Каліщук І. Сутність та особливості фінансового менеджменту страхової компанії/ І.Каліщук.// Програма і матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених і студентів «Сучасні проблеми розвитку підприємств харчової промисловості: теорія та практика», 13–14 листопада 2014 р. — К.: НУХТ, 2014 р. —С. 184-186.

24. Климова, Н. И. Инвестиционный потенциал региона [Текст] / Н. И. Климова. – Екатеринбург : УрО РАН, 2003. – 276 с.

25. Кнейслер О.В. Методологія класифікації фінансових потоків страхових компаній / О.В. Кнейслер // Економічний аналіз. – 2015. – Т. 20. – С. 157-163.

26. Кнейслер О.В. Формування системи управління фінансовими потоками страхових компаній / О.В. Кнейслер // Схід. – 2015. – № 5. – С. 55-59.

27. Конспект лекцій з дисципліни «Страховий менеджмент».- ПВНЗ «Європейський університет», кафедра менеджменту, 2015», Режим доступу <http://sdamzavas.net/1-13993.html>.

28. Куликов С. В. Методика фінансового аналізу страхових організацій [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://old.nsaem.ru/Science/Publications/Science_notes/Archive/2008/4/484.pdf
29. Мангушев Д.В. Контролінг як інструмент покращення фінансового стану страхових компаній / Д.В. Мангушев // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2018. – № 30. Ч. 1 – С. 111–114.
30. Нагайчук Н.Г. Теоретичні підходи до визначення змісту поняття «фінанси страхових організацій» / Н.Г. Нагайчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2010. - №11. – С. 32-35.
31. Нагайчук Н.Г. Управління капіталом страхової компанії / Н.Г. Нагайчук // Фінанси України. — 2008. — № 11. — С. 106-116.
32. Назарова Т.Ю. Управління фінансовим потенціалом промислових підприємств на засадах синергетичного підходу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIIPress/24885/2/dysertatsiia_2016Nazarova_Upravlinnia_finansovym.pdf
33. Налукова Н. І. Фінансова діяльність страховика: концептуальні засади теорії і практики / Н.І. Налукова, М.П. Бадида // Світ фінансів. — 2015. — № 2. — С. 105-117.
34. Олійник В.М. Фінансова стійкість страхових компаній: монографія / В.М. Олійник. - Суми : Університетська книга, 2015. - 287 с.
35. Опешко Н.С. Управління достатністю капіталу страхових компаній : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня к. е. н. : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Н.С. Опешко. – К. : 2016. – 20 с.
36. Отенко И.П. Механизм управления потенциалом предприятия : монография / И.П. Отенко, Л.М. Малярец. – Х. : ХГЭУ, 2003. – 220 с.
37. Офіційний сайт ПрАТ «СК «Євроінс Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// https://euroins.com.ua/uk/](http://https://euroins.com.ua/uk/)

38. Пінчук А. Механізм впровадження системи контролінгу у діяльність страхових компаній / А. Пінчук, М. Туник // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2019. – № 2 (6) – С. 327–339.

39. Побережна Н.М. Аналіз трактування поняття "потенціал". [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIIPress/3479/1/vestnik_NPI_2010_6_2_Poberezhna_RAnaliz%20traktuvannia.pdf

40. Поліщук О.А. Організація управління фінансами страхових компаній в Україні/ О.А.Поліщук, Д.С.Лейміч// V Международная научно-практическая Интернет-конференция «Качество экономического развития: глобальные и локальные аспекты» (17–18 июня 2013г.).-[Електронний ресурс.-Джерело доступу: http://www.confcontact.com/2013-kachestvo-economichnogo-rozvitku/7_polischuk.htm.

41. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку [Кіндзерський Ю. В., Якубовський М. М., Галиця І. О. та ін.]: за ред. канд. екон. наук Ю. В.Кіндзерського: НАН України: Ін-т екон. та прогнозує. — К.. 2009. – 928 с.

42. Приступа Л.А. Стратегічне управління фінансовим капіталом страховика/ Л.А.Приступа // Вісник Хмельницького національного університету. - 2015. - №3. - Т.3. - С.205-208.

43. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.rada.gov.ua.

44. Роменська А. С. Механізми ефективного управління страховою компанією / А. С. Роменська // Збірник наукових праць молодих вчених ТНЕУ «Економічний аналіз», 2011. — Випуск 8. — С. 307—311.

45. Сокол С. В. Досягнення реальної платоспроможності в розрізі аналізу забезпечення зобов'язань страхової компанії за рахунок її ресурсів / С.В. Сокол // Бізнес-Інформ. – 2013. – №2. – С. 255–258.

46. Статистика страхового рынка Украины. Фориншурер страхование [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://https://forinsurer.com/stat>

47. Стратегічне управління страховою компанією: Кол. монографія / [В.М. Фурман, О.Ф. Філонюк, М.П. Ніколенко, О.І. Барановський та ін.]; Наук. ред. та кер. авт. д-р екон. Наук В. М. Фурман. – К.: КНЕУ, 2008. – 440 с.

48. Страхование : учебник / Под ред. Т.А. Федоровой. — М. : Экономика, 2004. — 875 с.

49. Страхування : підруч. / Керівник авт. кол. наук. ред. С.С. Осадець, д. е. н., проф. — К. : КНЕУ, 2006. — 528 с.

50. Ткаченко Н.В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика : монографія / Н.В. Ткаченко. - Черкаси: «Черкаський ЦНТЕІ», 2009. - 570 с.

51. Ткаченко Н.В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика : монографія / Н. В. Ткаченко; Нац. банк України, Ун-т банків. справи. — Черкаси: «Черкаський ЦНТЕІ», 2009. — 570 с.

52. Трусова Н.В. Формування фінансового потенціалу сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.iae.org.ua/images/iae/vchena_rada_02/2016/2016.02.03_trusova_dis.pdf

53. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. Посібник [Текст] / О. С. Федонін, І. М. Рєпіна, О. І. Олексюк. — К.:КНЕУ, 2004. – 316 с.

54. Федорчук М.П. Оцінка стану та напрямів інноваційного забезпечення розвитку маркетингової діяльності страхових компаній в Україні / Л.А. Приступа, М.П. Федорчук, Д.О. Балактіонова // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика:

збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький: ХНУ, 2020. – С. 52-55.

55. Фролов С. М. Бюджетний менеджмент і проблеми розвитку прикордонних територій : монографія / С. М. Фролов; Мін–во освіти і науки України, Сумський державний ун–т. – Суми : Вид–во Сумського державного університету, 2010. – 316 с.

56. Хомяков В.І., Бакулін, І.В. Управління потенціалом підприємства [Текст] / В.І. Хомяков, І.В. Бакулін. – К.: Кондор, 2007 – 400 с.

57. Чиж Л.М. Сутність, структура та функції страхового капіталу / Л. М. Чиж // Економіка. Управління. Інновації. – 2011. – № 1(7) [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.nbu.gov.ua/ejournals/eui/2012_1/PDF/12%D1%81hlmfsk.pdf.

58. Шевчук О. Оцінка фінансового стану та ефективності діяльності страхових компаній України [Електронний ресурс] / О. Шевчук. – Режим доступу : http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/4987/1/PPR_23_10.pdf.

59. Шевчук О.В. Управління фінансовими ресурсами страховика / О.В. Шевчук // Економічний вісник Донбасу. — 2010. — № 2. — С. 116-126.

60. Шешукова Т., Гуляйва Е. Теорія и практика контролінгу. Київ: ЦНЛ, 2008. 176 с.

61. Шірінян Л. В. Страховий менеджмент [Електронний ресурс]: конспект лекцій для студентів спеціальності 7.03050801, 8.03050801 «Фінанси і кредит» денної та заочної форм навчання / Л. В. Шірінян. – К.: НУХТ, 2014. – 143 с.

62. Шумська С. С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки/ С. С. Шумська // Фінанси України. – 2007. – N 5. – С.55-65.

63. Fedorchuk M. Directions for improving the financial management of the insurance company on the basis of risk management / L. Prystupa, M. Fedorchuk // Corporate Governance: Strategies, Processes, Technology:

IV International scientific conference (October 23th, 2020. Leipzig, Germany).
Riga, Latvia: "Publishing House "Baltija Publishing", 2020. – p.123-126.